

Mladika

Vampir.

Povest, spisal dr. Fr. Detela.

Lenarta je poznal v par dneh že ves Podlog in on vse Podlogarje. Všeč je je bil vsem, čislal pa ga ni nihče. Zanj je bilo prvo glavna drugo postranska stvar. Naletel ni bil še na nobenega hudobnega Jarnika, na nobeno zavistno dušo; dozdevati se mu je celo začelo, da se mu Škender bliža. Ko sta se prvič srečala, mu Škender ni rekel ne trot ne krvoses, ampak pozdravil ga je. Pozneje ga je celo ustavil in se prijazno z njim razgovarjal. To je Lenartu ugajalo, zdelo se mu je pa tudi sumno. »Že vem, kam pes taco moli,« je pokimal in požugal s svojim kratkim kazalcem. Čim prijaznejši je postajal Škender, tembolj je rasel Lenartu pogum in tako je učitelju nekega dne precej jasno namigaval, da njegova Olga ne bo mogla živiti očeta in še moža. Tedaj je pa Škender pozabil svojo vlogo in robato zavrnil Lenarta, on, Škender, da se bo sam preživil, kakor se je doslej, Lenart pa da se je vedno ob tujih žuljih redil in debelil in drugi da so umirali, zato da je on živel.

»Nikar se ne jezite, gospod Škender!« je škrlil Lenart roge kakor polž, če se kam zadene. »Jaz sem dober človek in nisem tako hudo mislil.«

»Drugič pa dajte prej misliti in potem govorite!« je dejal Škender in se obrnil.

Lenart je bil vesel, da je bil tako dober kup opravil. V roke je bil pa vendar vzel Škendra in mu povedal iz oči v oči, kar mu je šlo.

Škender je približno vedel, pri čem da je s svojo snubitvijo, vendar je še preudarjal Lenartove besede, se boril z razumom proti srcu, zdaj zopet s srcem proti razumu in v nejevolji ga je obhajala misel, da bi kakemu veljaku krajnega šol-

skega sveta katero zagodel, da bi ga predstavili. Naposled je sklenil še enkrat, še zadnjikrat poskusiti svojo srečo.

Nekega popoldne se mu Olga ni mogla ogniti. Nagovoril jo je in povedal, da je njen oče z njim govoril. Olga je prebledela, ker ji je padlo v glavo, da ga je morada oče vendar razžalil.

»Rekel mi je«, je dejal Škender, »da se ne smeva vzeti; ampak meni nima en nič ukazovati in Vam, če doboste od drugod dovoljenje, tudi nič.«

»Vi ste optimist«, se je nasmehnila Olga. »Kdo pa bo mojega očeta živil?«

»Oba skupaj laže kot en sam«, je menil Škender in namignil, da bi preskrbel Lenartu kako lahko službico, ki bi vendar tudi nekaj nesla.

»Vi ne poznate mojega očeta«, je dejala Olga. »Zatorej pustiva prazne načrte in pozabiva!«

»Večno pa vendar tudi ne bo živel Vaš oče,« se je jezil Škender.

»Bog nas varuj, kako govorite!« ga je ustavila Olga. »Ali ne veste, da se pri smrtnem računu vsak uračuni? Drugim stavi prekratek rok, sebi predolgega.«

Olga se je naglo poslovila, in če je pozneje še katerikrat napeljal Škender pogovor na svojo srčno zadevo, mu je neizprosno odkazala drugo smer. Po bridkih izkušnjah je bila spoznala, da je edini pogoj srčnega miru odpoved in zatajevanje in da je treba krotiti domišljijo, ki zbuja želje in z željami nemir.

Bližala se je zopet zima. Dnevi so lezli enolično naprej; utrujena narava je bolj in bolj dremala. Lenart je jedel, počival, opravljal po hišah ljudi, bral novine prejšnjih tednov in molil. Proti Božiču je začelo snežiti in ob novem letu je

že ležal debel sneg po brdih in dolih, se koplčil po slamatih strehah in lomil veje po gozdih. Kdor ni moral, ni zapuščal gorke peči; kdor pa je bil zunaj, je hodil tiho in hitro po mehki snežni preprogi. Otroci so kričali pri zimskih igrah, si puhali v zmrzle roke in lica so jim žarela od radosti in mraza.

Po praznikih se je pripeljala v Podlog Meta, mladega Jarnika brhka žena, in prinesla Olgi veliko košaro kolin.

»Gospodična, ali ste bolni?« se je prestrašila in se sklonila, da bi Olgi roko poljubila. »Ko sem Vas zadnjič videla, ste bili razcvetela roža, zdaj ste pa kakor lilija.«

»Po zimi, Meta, vsak človek nekoliko obledi,« je razlagal Lenart in tehtal v roki košaro. »Ti, Meta, si pa videti kakor večno življenje. Hvala za koline! Kake lepe klobase.« je cmoknil z ustnicami in je mal iz košare klobase, jetrne in krvave in mesene! Kako so dobre! In tukaj ribica v pečici. Ali ste dejali pravih dišav zraven? Ali je v mesenih slobasah kaj česna? Ne veliko, ampak nekaj malega. In kak debel špeh! Potehtaj, Olga! Oh, ocvirk! ocvirk! Na ocvirke sem jaz ves mrtev. Že vidim, Meta, da si ti o hranila stare šege naše hiše; zato reš sem vesel, da si ti tam gospodinja, in se nadejam, da naju še katerikrat obišeš. V Podlogu pa ne znajo svinj rediti in jih ne znašo. Oh, kake prasiče smo časi pri nas imeli!«

»Oče Lenart,« je dejala Meta, »Vi ste pa še zmeraj čvrsti in leno rejeni!«

»Tak korenjak, Meta, nisem več, kot sem bil,« se je branil Lenart. »Jaz hiram.«

»O vem,« se je smejala Meta. »Vi hirate, kar jaz pomnim. Ampak na svojo hčerko morate bolj paziti.«

»Jaz živim samo za Olgo,« je položil Lenart roko na prsi.

»Kaj pa Tonček?« je segla Olga vmes, da bi pretrgala neprivjetni razgovor.

Metka je pripovedovala, kako je zdrav in krepak in kako sta njej že dobra tast in tašča. Rada bi bila Olgi odkrila svoje srce, polno radostne hvaležnosti; toda Lenart se ni dal odgnati in vpričo njega jo je bilo vsake pristrčne besede sram. Sočutno je zrla Olgi v obraz in solze so ji igraly v očeh, ker bi bila tudi njo rada videla srečno in veselo.

»Gospodična,« je vabila, »peljite se z menoj v Št. Peter, na moj dom! Čez par ur Vas pripelje hlanec nazaj.« Par uric je hotelo z Olgo samo preživeti.

»Poidiva, Olga!« je dejal oče, ki je bil takoj pripravljen za vsako podjetje, kjer se je jedlo in pilo.

Meti je načrt izpodletel. Olga se ni mogla z njo peljati, ker je bila prehlajena in jo je mraz tresel; s seboj pa je morala vzeti Lenarta. Prijateljici sta se poslovili pristrčno in ginljivo, kakor da bi slutili obe, da se ne bosta več videli; Lenart pa je prisedel in se moško peljal z mlado gospodinjo.

»Olga je moja največja dobrotnica,« je pripovedovala Metka. »Jaz bi ji bila že poprej poslala pridelka našega pošja, pa sem se bala zamere. Če bi ji mogla poslati kako stvar tako, da bi ona nič ne zvedela, skrivaj, to bi mi bilo najljubše.«

»Lahka reč,« je dejal Lenart. »Ti, Meta, pošiljaj na moje ime! Da ne bom jaz nikomur nič ovadil, na to ti dam svojo besedo. In veš, kaj? V denarju pošiljaj! Denar se najlažje pošlje in z denarjem si človek povsod pomaga. Kako pa gospodari tvoj tast, stari Jarnik?«

»Prav dobro.«

»Dobro še ni on nikoli gospodaril, ker ne zna računati. On kupuje in prodaja tjavendan, enkrat v izgubo, enkrat v dobiček; samo da je kupčija. Kaj se to pravi? Pametnih gospodarjev je malo. Kaj pa Primož?«

»Ta pa leži bolan. Konj ga je usekal.«

»Tako je. Koliko nesreč se zgodi pri konjih! Kaj rede ljudje to neumno žival!«

Tako sta se pripeljala do Metinega doma, kjer je čakal pristrčen sprejem, in kakor se kamela, ladja v puščavi, ali tudi ladja, kamela na morju, pred odhodom skrbno založi za dolgo pot, tako se je za mizo Lenart, ko se je bil odškodoval za prešle dni, zalagal za trihodniet. V iskreni hvaležnosti je spominjal Meto, da bi nikoli ne bila postala mlada Jarnikovka, ako ne bi bila pri niem služila.

Ko se je odpravljala Meta, se je poslovil še on; spomnil pa je Meto še enkrat, naj niemu pošilja, kar je namenila Olgi, in naj se ne boji nobene zamere in nobene ovadbe.

Meto so odpeljale hitre sani proti Mokronogu. Lenart pa je koračil počasi in široko navkreber proti domu. Tako plava mirno in samozavestno po širokem morju dobro naložena ladja. Mraz mu ni mogel do živega, ker je bil izdatno zakuril; poleg tega ga je grela zavest, da ga čaka doma podobna radost in da se mu je odprl nov vir dohodkov, če bo namreč Meta mož beseda. Obliubo, da ne bo Olgi nikoli povedal, kdaj in kaj da je poslala Meta, pa je hotel držati, naj velja, kar hoče. In res, nikdar ni prelomil Lenart te besede in nikoli ni zvedela Olga, da jo Meta skrivaj podpira; podpira seveda posredoma. Kar je namreč ta poslala, je porabil Le-

nart za svoj priboljšek, češ, kolikor privošči sebi posebej, prihrani hčeri denar.

Ljudje pa gledajo redkokdaj ravnodušno razmere svojih sosedov ali znančev. Navadna primes je ali zavist ali milovanje. Z zavistjo in z milovanjem izkušata sreča in nesreča ustvariti v prizadetih srcih nekakšno protitež proti prevzetju in proti obupu.

Lenarta ljudje niso milovali; na nevoščljivce je pa naletel. Niso mu privoščili, da tako brez dela postopa, in zlasti Škender, ki se mu je smilila Olga, je bil mnenja, da bi mož še lahko kaj delal. Sprožil je pri županstvu misel, da naj bi oče Lenart pošto nosil. »Pošte prenaša že zdaj,« je dejal Škender, »ko hodi od hiše do hiše. Če sestavi vsa ta nepotrebna pota dan na dan v skup, pride zložno v Mokronog in nazaj. Občini bi zalegel in sam bi dobil odškodnino.«

Lenartu se je inako storilo, ko se mu je ponudila ta služba. On naj bi hodil sam, star siromak, po teh samotnih potih in z čenarnimi pismi! Bral je nekoč, kako so na Dunaju nekega pismonoša cropali in umorili; ali naj se tudi njemu kaj takega primeri? Odločno je odklonil tak nevaren posel.

Ponudili so mu službo nočnega čuvaja. Pritoževati se je bil namreč začel, da ne more po noči več tako trdno spati kakor v prejšnjih časih; po dnevi že še zadremlje, ponoči se pa prebuja.

»Kakor nalašč,« je dejal župan. »Kadar bi se prebudil, naj gre uro klicat!«

»Nikoli!« je dejal Lenart. »Noč ima svojo moč. Strahov se jaz ne bojim, jaz ne; ampak izzivati jih tudi nočem. Hudobni ljudje pa so ponoči vsi pokoncu in tudi kak pes lahko človeka popade. Kdor je pošten, je ponoči doma in v postelji.«

Tudi mriški oglednik bi bil Lenart lahko postal.

»Služba ni težka,« je dejal zopet župan. »Mrliča ogledaš, ga primeš za nogo, za roko ali za nos in zakričiš nad njim — in ti imaš glas kakor trobenta — če se bo oglasil, boš spoznal, da ni še popolnoma mrtev: če pa ostane pri miru, pa v jamo ž njim!«

»Ti že, ki imaš debelo vest,« je dejal Lenart; »jaz bi pa nikoli ne mogel odločiti, ali je kdo res mrtev ali se samo tako dela. Kako se znao fantie potuhiniti, da se od voščiline izmažejo! Sploh pa mene ta služba ne veseli in ne zanima. Ali je to kak užitek, okoli mrličev hoditi? Kaj nalagate taka dela staremu človeku, ki stoji že sam z eno nogo v grobu! Jaz sem v svojem življenju že zadosti delal: zdaj so drugi na vrsti.«

Tako je razdril Lenart vse zlobne naklepe in osramotil vse zavistnike, ki mu niso privoščili počitka na zadnja leta, ki so mu hoteli s težkim delom življenje prikrajšati.

Škender se je na lenega Lenarta zelo jezil in prav želel mu je, da bi se mučil predolgo na tem svetu. To željo je opravičeval čisto napačno z ljubeznijo do bližnjega, namreč do Olge in do sebe. Ker je pa slutil, da mu Lenart ne bo hotel ustreči, in vedel, kakšno breme da je ta siromak svojim krušnim očetom ali materam, je spoznal tudi, kako plemeniti razlogi, so vodili Olgo, da je zavrnila njegovo ponudbo. Zakonski mir je bil ob takih razmerah nemogoč. Zet bi prvi dan vrgel negodnega tasta iz hiše in kako naj se potem gledata z ženo! Čislal je Škender Olgo tem više, čim bolj je občudoval neno požrtvovalnost in potrpežljivost, čim bolj je miloval njeno nesrečno usodo.

Lenartu, ki je bil s svojo previdnostjo tako srečno odbil vse napade na svojo svobodo, je ostala v srcu nezaupnost, je ostal strah, da se bo naskok ponovil. Zdelo se mu je, da je obdan od samih hinavskih nasprotnikov, da ga do malega vsi zalezujejo. Kaj imajo vendar proti njemu? On pusti vse ljudi, da žive in delajo, kakor se jim ljubi: zakaj drugi njega ne raste počivati? Predolgo jim živi. Škender čaka njegove smrti in kdo ve? morda tudi Olga. On bi na najrajši nalašč še prav dolgo živel. Tudi Metka bi mu lahko več pošljala; a postala je pozabljiva in ne izpolnjuje njegovih nad. Parkrat jo je moral že opomniti. Hvaležnost je pač redka dandanes.

Zdaj, po zimi, ko ljudje na kmetih večkrat ne vedo, kaj bi počeli, se je posrečilo Lenartu, da je naučil par fantov tarokirati. Naučil jih je pa tako temeljito, da so ga nekega večera popolnoma obrali. Kdo naj mu zdaj preskrbi drobiža, če ne hči? K njej se je zatekel. Toda kdo bi si bil mislil! Olga, dobra, pohlevna Olga se je predrznila vprašati, čemu da potrebuje oče toliko denarja.

Lenart je ostrmel. Usta je odprl, a glas mu je zastal: srepo je gledal hčer in si izkušal domisliti, če je te brezbožne, neverjetne, nemožne besede res slišal!

»Olga,« je dejal po dolgem molku s slovesnim glasom, »ali je to dolžno spoštovanje do svojega očeta? Pazi, Olga! Spoštui očeta, da boš dolgo živela! Jaz se bojim, da ti ne boš dolgo živeła.«

»Oh, saj si tudi ne želim,« je posilil Olgo jok.

»Torej tako? Na smartni postelji me boš odpuščenja prosila, kakor me je prosila tvoja mati. Tvoji materi sem bil jaz to naprej povedal, kakor pravim zdaj tebi. Moje prorokbe so se še vedno izpolnile.«

Olga je odprla predalnik in vzela denar iz listnice: »To je ves moj denar za ta mesec. Hotela sem kupiti moke; poskusila bom, če jo dobim na posodo.«

Lenart je vzel denar in šel. Olgo je zgrabil krčevit bridek smeh. Kaj bi se jezila! Kaj bi prosila! Kaj bi jokala! To vse vkup nič ne pomaga. Naj ide, kakor ide; enkrat bo konec in pomagati se ne dá nič. Zdelo se ji je, da ji zamira vse dušno življenje, da se ne boraja nobeno čuvstvo več v njenem srcu, da jo prevzemlje bolj in bolj vdana topost.

XI.

»Ženske si ne znate nič pomagati,« je dejal drugega dne po kosilu Lenart, pomirjen in zadovoljen, ker je bil prejšnjega večera nekaj krajcarjev priigrjal. »V vsakem umnem gospodarstvu morajo biti dohodki in stroški vsaj v ravnotežju. Ako tega ni, se morajo ali stroški znižati ali dohodki zvišati. Stroški se pri nas ne dajo znižati, praviš ti. Jaz pa pravim, da bi se dali. Koliko bi prihranila ti drv, ako bi ne zračila tolikrat sobe!«

»Tobačnega dima in smradu vendar ne moreva uživati,« je dejala Olga.

»Potrpežljiv človek se ga navadi, škodljiv pa ni čisto nič. Narobe. Saj si vendar brala o strupenih bacilih, ki preže na človeka, kamor se gane. Tobačni dim jih vse zamori, verjemi meni! No, dobro. Če se stroški ne dajo znižati, je treba zvišati dohodke. Ti znaš orglati, zakaj ne orglaš v cerkvi?«

»Zato, ker orgla učitelj.«

»In on orgla, ker ti ne orglaš. To je pet krav za en groš. Ti si pobožnejša, poštenejša, bogoljubnejša od Škendra; pa pojdem h gospodu župniku in bom to stvar uredil.«

»Kako se bom pa jaz gospodu Škendru zamerila!«

»Zamera gori, zamera doli! Zaradi zamere nama ne bo neslo orglanje nič manj.«

Olga se ni bala samo zamere, ampak tudi velikega truda s pevkami. Lenart se tudi tega ni ustrašil in drugega jutra je bil že pri župniku. V župnišču je bil on kakor doma; prihajal je redno po novine, semtertja na kratek pomenek; če je bilo količkaj povoda, je čestital in o vsaki priliki se je ponujal za tarok.

Komaj je vstopil zopet tega jutra, mu je župnik že molil šop novin in ga odslavljal. Lenart pa je odmignil in začel važno govoriti o cerkvenih opravilih, zlasti o petju in orglanju; pevke da bi morale biti same poštene ženske.

»Ali ste o kateri kaj slišali?« se je zavzel župnik.

»Tega ne bom rekel, gospod župnik,« je dejal Lenart; »ampak tudi organist mora biti pošten krščanski človek. Moja liče zna orglati, gospod župnik, morda bolj kot Škender; pobožna je pa gotovo mnogo bolj. Zakaj ne orgla moja Olga?«

Župnik je omenil, da je bil takoj, ko je prišla gospodična v Podlog, njej ponudil orglanje, a da se je branila.

»Neumna ženska,« je dejal Lenart, »saj ne ve, kaj govori. Takoj bo prevzela, gospod župnik. S Škendrom bom jaz sam govoril in sicer odločno in moško govoril.«

Lenart je šel res nad Škendra in mu razložil žalostno gmotno stanje svoje hčere in ga prosil, naj prepusti njej orglanje.

Škender je bil takoj pri volji in je tudi dejal, da bi bil že zdavnaj rad to delo Olgi prepustil.

Olgo pa je bilo sram, ker je tako zahrbitno prevzela Škendru, česar prej ni marala, ko ji je ponujal. Tesno ji je bilo pri srcu, ker je tako čudno vračala njegove usluge. Pismeno se je obrnila do njega s prošnjo, naj ji ne zameri nelepega ravnanja, naj ji pomaga pri novem poslu, ki jo tolikanj skrbi.

»Jaz da bi Vam zameril?« je dejal Škender, ko jo je srečal. »Narobe. Jaz sem Vam hvaležen, če me rešite te sitnosti. Jaz Vam posodim svoj harmonij.«

»Morebiti ga ne bo treba,« je menila Olga. »Poskusila bom pevkam samo peti.«

»Ne boste zdržali. To ne gre samo na živce, ampak tudi na grlo in na pljuča. Nocoj še boste imeli harmonij v svoji sobi.«

Izročil ji je ključ do orgel, vse note, ki jih je bil v teku let spisal, in jo opozoril na posebnosti vaških pevk.

Ta prememba v orglanju pa je vzdignila precej hrupa. Ljudje so stikali glave vkup in rešetalih orglarsko vprašanje, ali je popustil Škender sam, ali so ga prisilili in kakšno bo zdaj petje. Iz ljubezni do nasprotovanja so tudi nasprotniki Škendrovi zdaj deloma z njim potegnili. Pevke pa so odločno izjavile, da če Škender ne bo orglal, one ne bodo pele. Lahko bi se bil ponašal Škender, da je toliko priljub-

ljen; a smilila se mu je Olga, ki se je morala takoj od začetka boriti s takimi neprilikami.

Zupnik je posegel vmes, zapodil par upornih umetnic s kora, druge so se vdale. Nekatero je bil pregovoril Škender, ki je obljubil, da pride tudi sam pomagat; in tako se je zarota udušila.

Prvi večer, ko so prišle pevke k Olgi na vajo, se jim je predstavil tudi Lenart. Začel jih je izpraševati odkod da so, koliko so stare, če je že katera nevesta. »Jaz sem vdovec,« je dejal, »za devet fantov.« In začel je pripovedovati dogodke svojega življenja, kaj je tu in tam videl, slišal, jedel. Pevke so se smejale njegovim čenčam; Olgo pa je bolelo srce, ko je videla, kako se oče smeši, kako jemlje sebi in njej ugled. Vedno mu je segala v besedo in pričevala z vajo; on pa je kimal po taktu, tleskal s prsti in cepetal z nogami, tako da je pregnal vso resnobo. Pevke niso vedele, kam bi dejale smešnega moža, ali bi ga imele za norca ali za šaljavca, in Olga se je zaman trudila, da bi obdržala mir in red. Dveh drugih vaj je bilo treba, ker je imela prva tako malo uspeha.

Tako je dobila Olga novega, naporenega in mučnega dela. Zjutraj je orglala v cerkvi, kadar je bila peta maša; potem je prišel pouk v šoli, vmes gospodinjska dela, potem popravljanje šolskih nalog, pisanje not in zvečer dolge pevске vaje. Vsak dan ji je bil prekratek in zjutraj in zvečer si je morala izposojati čas od noči. In petrolej je tako drag! Iz varčnosti je žgala Olga samo najmanjšo svetiljko, brlinček, in koliko je požgala in kako so trpele njene oči!

Koliko pa je trpela pod občutljivostjo in sitnostjo svojih sotrudnic! Premalo je še poznala tisto kmetško prevzetnost, ki bi sicer rada ustregla, a ne ustreže, dokler se ne prosí, in tisto zavist, ki noče sama ničesar storiti, a se jezi, če se drugemu kaj posreči, in se škodoželjno veseli tuje nesreče.

Pod tolikom delom je Olga hujšala, bledela. Škender jo je svaril, naj se ne preoblaga; naj ne precenjuje svojih moči; izpodkopala si bo zdravje. Olga je vedela, da je vse to res; a vest ji je branila, da bi se ravnala po teh svarilih.

Posebno hudo je bilo delo po zimi. Če je ponoči sneg zapadel, ga je zjutraj do cerkve na celem gazila, da ji je od vrha v črevlje silil; s premrzlimi prsti je prebiral tipke pri orglah, in ko je stopila prezebla iz cerkve, ji je puhnila ostra burja v obraz in ji pognala solze v oči.

Prezebala je toliko, da se časi tudi doma ni mogla ogreti. Utegnila ni vselej o pravem času zakuriti in drva so bila draga in peč tako požrešna.

Podjetni Lenart pa je odkrival svoji ljubljeni Olgi še druge vire dohodkov.

»Ali si že pisala stricu, da bi ti pomagal!« je dejal. Da so namreč ženske pozabljive, to je vedel in posebno pri Metki izkušal; on pa je mislil na vse.

»Saj si ne upam,« je dejala Olga. »Toliko je že storil za mene, da ne morem več pričakovati.«

»Ta je možka. A komur se jezika zdi škoda, tega lakota gloda. Stric je samec, brez otrok; ni mu treba nič prizanašati. Česar ne bo dal tebi, bodo pobrali drugi sorodniki, ki so manj potrebni. Na smrt se ni zanašati. Boljše drži ga kot lovi ga; boljši vrabec v rokah kot golob na strehi. Obrni se tudi na šolsko oblast! Vsi učitelji dobe podpore ali predujme; vloží še ti prošnjo! Drugače ti bodo še zamerili, da si ošabna. Koliko prinašajo tudi drugim učiteljicam otroci in starši! Masla, jajec, sadja, vsega; ti ne dobiš nič. Ti ne smeš biti prevzetna; moraš namigniti, da bi ti tudi vzela, in potožiti, kako je vse drago. Proti meni tožiš, ki ti ne morem pomagati; proti drugim, ki ti lahko pomagajo, pa molčiš. Zato se nama taka godi. Drugi učitelji poučujejo tudi posebej, zunaj šole in si prislužijo marsikak groš. Dobro. Če ti nočeš, bom pa jaz za tebe govoril, ki sem že toliko zate storil. Stricu pa le ti sama piši! Sicer bo mislil, da sediva mrdva v denarju. Če je imel sestro res rad, naj pomaga njeni hčeri.«

Lenart je bil mož beseda. Obhodil je premožnejše kmete v okolici, ki so imeli otroke v šoli, in hvalil tako goreče svojo hčer in dokazoval tako prepričevalno korist posebnega pouka, da je res privabil štiri otroke, katere je morala Olga za majhno plačo posebej poučevati. Neka kmetica je pripeljala celo svojo krepko, rdečelično hčerko Lojzo, da bi jo Olga na sprejemni izpit za učiteljico pripravljala.

»Stara je dosti,« je dejala mati, »zdrava je tudi in rada bi postala učiteljica. Jaz sem rekla: Zakaj ne? Dajte jo lepe učiti, in kadar bo naredila tisto izkušnjo, Vam bom plačala, kar je prav.«

Lenart si je mel roke od veselja.

»Glej, Olga,« je dejal, »koliko zaslužka sem ti preskrbel! Boš videla, koliko laže bova zdaj živela.«

In on je živel res laže, ker je sproti pobiral pri starših, kar je hči zaslužila.

Olga ni imela zdaj nobene proste minute več. Od jutra do večera je šlo mučno

delo naprej in zvečer je bila večkrat tako utrujena, da se ji niti večerjati ni ljubilo. Tresla se je od slabosti in razburjenja po vsem telesu in tudi v spanju se ni izpočivala. Trapile so jo težke sanje, kako ji nagajajo učenci, kako se zaman trudi, da bi jih ukrotila, kako prihaja med največjim neredom nadzornik.

Največ dela in truda je imela z učenko Lojzo. Dekle ni bilo tolikanj zabito kakor ošabno in zamerljivo. Na vsako svojo besedo je morala Olga paziti; če je količkaj resno povedala svoje mnenje, je Lojza napela šobo in še odgovarjati ni hotela več. Tudi mater je poslala nad Olgo in ta se je še nedolžnega Lenarta lotila, češ, da njena hči ni katerasibodi in s trebuhom za kruhom ji ni treba hoditi; samo veselje jo žene v učiteljski stan in tega veselja ji Olga ne sme jemati.

Lenart je takoj potegnil s kmetico in z njo vred resno opominjal Olgo, da naj lepo ravna z učenko, ki je iz tako premožne hiše.

Dela in truda ljudje nikomur ne zavdajo, pač pa zaslužek in uspeh. Zato je tudi malokdo miloval Olgo, ki je omagovala pod težkim bremenom. Največ so menili, da bi ji vsega tega ne bilo treba; da je le preveč lakonna; sama si koplje grob in še orglala bo sama sebi, da ne bo placevanja.

Škendru, ki je videl, kako slabi, se je v srce smilila. Svetoval ji je, naj prosi dopusta; očeta pa je opozarjal, da mu bo hči onemogla.

Lenart se tega ni bal, češ, da je Olga samo na videz šibka, v resnici pa krepka, prav njegove krvi; sicer pa kjer ni dela, tam ni jela in smrt od lakote da je po njegovem občutju in njegovi sodbi najbridkejša. Njegovo načelo je bilo, da mladina naj dela, starost pa je čas počitka.

Tako sta hiralta oba, Lenart v domišljiji, Olga v istini. Tiščalo in ščipalo jo je v prsih, silil jo je kašelj in tako nemirno ji je tolklo srce, da marsikako noč ni mogla ležati na klopi, ampak je sklonjena sedela. Zjutraj je vstajala navadno vsa potrta in trudna. Prikrivala pa je svojo slabost, kolikor je mogla, zdaj v nadi, da bo prešla, zdaj zopet v nezavedni želji po smrti in v strahu, da bo ozdravela.

Nekega jutra jo je budil oče, da bi šla k maši; toda vstati ni mogla; noge so ji bile otekle in komaj se je pokoncu sklonila. Prosila je očeta, naj stopi k učitelju, da jo za ta dan opraviči, ker ne more v šolo.

»Njo,« je dejal Škender, »jaz prav lahko opravičim; ampak Vas ne morem

opravičiti, Vas ne. Vi ste od sorte in takih očetov je malo.«

»Prosim, gospod Škender,« se je opravičeval Lenart; »meni vest ničesar ne očita.«

»Taka vest bi zaslužila vsak dan svojih petindvajset po podplatih.«

»Moli in delaj! Tako sem jaz vedno učil.«

»Z jezikom, z dejanjem pa ne.«

»Prosim, jaz sem vsak dan pri svoji maši; Vas pa ob delavnikih nikoli ne vidim.«

Lenart se je jezil, da ga učitelj vedno grdi in zbada; drugič naj se gre Olga sama opravičevati, je dejal, ali naj mu pa piše. Hud je bil seveda tudi na Olgo, ki mu je bila s svojo boleznijo sitnost nako-pala. Ravno je bilo vse lepo urejeno; dobival je podporo od Metke, pobiral prispevke zasebnih učencev, pričakoval pomoči od šolskega sveta in od strica; zakaj na obe strani se je morala Olga po njegovem navodilu obrniti: zdaj so se pa začeli računati mešati.

Tudi kuhati ni mogla Olga. Ali je še kak oče v taki stiski? Lenart je moral dobiti neko žensko, da je pomagala; sicer bi se on niti od hiše ne bil mogel ganiti.

Popoldne je začel prigovarjati Olgi, naj vstane, da bo poučevala zasebne učence, češ, za javno šolo ni take sile; a tukaj bi starši utrgali plačo. In res jo je spravil pokoncu in z veliko muko je vršila tega popoldne svoje delo.

Ko pa je prišla čez dve uri Lojza na vrsto, so jo zapustile moči. Stresla jo je mrzlica, tema se ji je naredila pred očmi, nekak gorak val se ji je dvignil v prsih in udrla se ji je penasta kri, Obe, učiteljica in učenka, sta se silno prestrašili. Lojza je zbežala, Olga pa se je naslonila, onemogla in potrta, na posteljo. Tako jo je dobil oče, ko se je vrnil k večerji domov.

»Kaj pa ti je?« se je zavzel, ko jo je videl smrtno blede. »Ali si Lojzo učila?«

»Ne celo uro,« je dejala Olga, »ker mi je slabo prišlo.«

»Škoda!« je vzdihnil oče, ki mu je začelo po glavi hoditi, kaj bo, če bo hči dalje časa bolna. Še te zasebne ure bo izgubila, si je mislil, in za orglanje utegnejo koga drugega dobiti.

Noč je bila dolga in huda. Olga je malo spala, na glas sanjala in se jezila v sanjah na Lojzo, naj nikar ne nagaja. Ubogi Lenart! Kako more človek v takem nemiru spati, in če ima še tako dober želodec in še tako mirno vest!

Tudi drugega dne ni bilo boljše. Ko so pa otroci zvedeli, da je gospodična

bolna, so ji začeli prinašati pomladnega cvetja, zvončkov, teloha, vetrnic, trolentic.

»Pridni, pridni,« je hvalil Lenart in sprejemal šopke; »prinesite pa še kaj masla ali jajčka ali kako klobaso!«

»Oh, oče, nikante tako!« je vzdihnila Olga.

»Zakaj ne?« jo je zavrnil Lenart. »Kaj nosijo to ščavje! Naj prineso kaj pametnega!«

Po učitelju Škendru je dobila Olga poročilo, da ji je šolski svet nakazal nekaj podpore. Ta vest je Lenarta močno razveselila, zlasti zato, ker je to podporo takorekoč on izposloval. Zdaj je čakal podpore še od svaka, Olginega strica. A namesto podpore se je ta sam pripeljal. V svojem pismu je bila namreč Olga omenila, da se čuti precej slabo.

S kislim obrazom je pozdravljaj Lenart svojega svaka, češ, da ni bilo treba, da se je osebno potrudil, ko so vožnje tako drage.

»Sestro sem zamudil,« je dejal svak; »Olgo sem hotel še živo videti.«

»Lahko se je boš nagledal,« je dejal Lenart. »To so ženske nadloge; to pride in prejde.«

Ko pa je zagledal stric nečakinjo, se mu je milo storilo. Pred kratkim še tako cvetoča, krepka deklica, je bila bleda in slabotna, da se ni mogla skloniti. Kako podobna je bila materi na mrtvaškem odru!

»Malo se ji je kri udrla,« je dejal Lenart, »a zdaj je boljše.«

»Zakaj pa kadiš ti svoj smrdljivi tobak v njeni sobi!« se je obrnil svak do Lenarta in odprl okno, da bi spustil nekaj dobrega zraka v stanovanje. »In zakaj leži Olga na klopi in ne v postelji?«

»Ljuba duša,« se je opravičeval Lenart, »jaz ne morem kaditi zunaj, ko je še mraz. In dišečega tobaka si jaz ne morem privoščiti, ker je predrag. Jaz moram kaditi smrdljivega. V postelji spim pa jaz in skupaj vendar ne moreva ležati.«

Prav težko so šle stricu tolažilne besede z jezika. Olga, ki se ji je zdelo, da stric sam sebi ne verjame, se mu je bridko nasmihala, zahvaljevala ga za njegovo dobrosrčnost in odkimavala.

»Kje boš pa ti, Valentin, večerjal?« je zaskrbelo Lenarta.

»Oče, pokličite strežnico,« je dejala s slabim glasom Olga, »da ji bom povedala, kaj naj za strica skuha!«

»Nikar se ne trudi, Olga!« je branil stric. »Jaz nisem nič lačen.«

Strežnica je prišla, a izkazalo se je, da si je bil dal Lenart skuhati in speči ali svevreti vse, kar je bilo pri hiši.

»V gostilnico pojdiva!« je dejal Lenart. »Tam dobiva nocoj frigana jetrca.«

»Lepo te prosim, pojdi sam!« je dejal stric, ki bi se bil rad iznebil sitnega svedoka. A Lenart se ni dal odgnati in ni hotel pustiti hčere in strica sama, ker se je bal, da bosta črezenj govorila in sklejala. Svet je pregrešen in žlahta je raztrgana plahta.

Lenart je stopical in mencial po sobi; tu premeknil po nepotrebnem kak stol, tam poravnal rjuho ali odejo in premišljeval, s čim bi še potrebo svoje navzočnosti dokazal.

»Ali si poslal po zdravnika?« je vprašal svak.

»Ne še. Zdravnik je drag in za skrajnjo silo,« je menil Lenart. »Moji ženi ni nič pomagala.«

»Tako pošlji ponj!«

»Dobro. V tvojem imenu, Valentin.«

»Ali je kaj mleka pri hiši? Če ga ni, pošlji ponj!«

»Ali imaš drobiža pri rokavi?« je iztegnil Lenart roko. Z denarjem ga je svak odpravil. Potem pa je začel prisrčno prigovarjati nečakinji, naj ostane mirna, naj ne misli sedaj ne na šolo ne na učence, ne na zasebne ure in orgljanje in peče; zakaj vse take skrbi ovirajo zdravljenje. Ko bo okrevala, bo vzela dopust in ta dopust bo preživela pri njem v Ljubljani, kjer ima še toliko prijateljic, ki jo bodo kratkočasile.

»Kaj pa oče?« je vprašala nenačoma Olga.

»Tega bova pustila tukaj.«

»Kako bo pa živel?«

»Preskrbela mu bova hrano, ti boš pa pri meni živela. Zjutraj boš lahko dolgo spala, po zajtrku pojdeva na izprehod, potem bova doma kaj brala; popoldne boš pa imela veselo družbo do večera. Ob nedeljah pojdeva na Rožnik ali na Fužine ali na Posavje. Ali ne bo prijetno?«

»Oh, prijetno; samo če bo res,« je dejala Olga maloverna. »Da bi se jaz le mogla enkrat izpočiti! Da bi prišel en dan, da bi mogla reči: Danes bom počivala. A ne bo ga; boste videli, da ga ne bo. V grobu bom počivala,« je dejala tiho in se zamislila. »Rada pa bi preživela pri Vas svoj dopust, če bi bil tudi kratek, oh, tako rada. — Veste, stric, meni otroci semertja nagajajo. Seveda, jaz sem časi trudna in zaspala v šoli; učitelj pa mora biti vedno pozoren in zbran. Da bi le takrat nadzornik ne prišel! — Lojza, prosim te, nikar mj ne nagajaj!«

»Saj ni Lojze tukaj,« je dejal stric in prijel Olgo za roko. »Jaz sem pri tebi, stric Valentin.«

»Stric Valentin? Kdaj ste pa prišli? Oh, kako bo mama vesela! Jaz sem pa mislila, da je Lojza tukaj. Nekako zmešalo se mi je.«

Mrzla groza je obhajala strica, ko je čul iz ljubih ust zmešane besede, ko je poslušal, kako težko diha Olga, kako ji zastaja sapa.

Lenart je prišel s poročilom, da je poslal po vsakem naročilu voz po zdravniku in da bo dobila Olga zvečer svežega mleka.

»Prav slaba je!« je dejal tiho stric, a Olga je vendar slišala njegove besede.

»Slaba, slaba,« je vzdihnila. »Zaspala bom; tako sem trudna. Oče, dajte mi roko in odpustite mi, če sem Vas žalila, če Vas nisem poslušala, če Vas nisem tako ljubila, kakor bi bila morala!«

»Oh, vse, vse ti odpuščam, Olgica,« je dejal oče. »Tvoja mati me je ravno tako prosila in jaz sem tudi njej vse odpustil. Na smrtni postelji je spoznala, kako dober človek sem jaz. Ampak ti boš še ozdravela in še boš orglala in poučevala in podpirala svojega ubogega, zapuščenega očeta.«

Strica je obhajala nejevolja ob tem netočnem govorjenju in samo ozir na bolnico mu je branil, da ni zavrnil samopridnega človeka, kakor bi bil zaslužil.

Bridkomilo je uprla Olga svoje lepe oči v očeta, kakor bi ga hotela vprašati, če nima nobene pristranske besede zanjo. Do srca bi bil segel ta pogled vsakemu drugemu in vsakega bi bil pretresel; Lenarta, ki je bil prepričan o svoji brezgrešnosti in zaljubljen v svojo popolnost, ni genil. Tudi ni verjel on in ni hotel verjeti, da bi bila bolnica že tako pri kraju.

Olgi pa je bledelo lice, se je daljšal obraz in poteze so se ostrile; šepetala je še: »Lojza, ne bodi hudobna!« in zastala ji je sapa in srce in odprte oči.

»Umrla je; rešena je,« je dejal tiho stric in ji zatisnil oči.

Zdaj bi se bilo pa izplačalo videti žalost ubogega očeta, kako si je zakril obraz, kako si je pulil lase, kako je tulil. Obupna bridkost ga je prevzela in ta bridkost ni bila hlinjena.

»Kdo bo mene zdaj podpiral!« je javkal. »Kdo bo mene siromaka živil! Olga, zakaj si me zapustila v bedi in siročini!«

XII.

Siromaku je šlo za glavo in njegovo tarnanje bi si bil marsikdo k srcu vzel, ki

ga ni poznal. Svaku je budilo samo gnev in gnusila se mu je bridkost, katere nečuden izvor je gledal iz vsake besede, grenko žalost nad smrtjo dobre nečakinje, ljubkega spomina rajne sestre, je njemu lajšala samo zavest, da je sirota rešena trpljenja, iz katerega ni imela na zemlji nobenega izhoda.

»Oh, in neprevidena je umrla!« je javkal iznova Lenart.

»Pusti Olgo, naj v miru počiva!« je dejal svak. »Ti pa se spominjaj, koliko hudega si prizadel rajni ženi, koliko hudega hčeri, in skesaj in poboljšaj se!«

»Valentin, ti mi delaš krivico,« je dejal Lenart. »Jaz nisem še nikomur nič hudega prizadel; zato tudi nisem prosil ne žene ne hčere odpuščanja; mene pa sta obedve prosili in sta vedeli, zakaj. Meni se ni treba nič kesati in nič poboljševati. O če bi bili vsi ljudje tako dobri!«

»Pusti prazne besede! Pojdi k župniku in k cerkovniku in k mizarju, da se uredi, kar je treba za pogreb, in fantov pojdi prositi, ki bodo krsto nosili!«

»Dži,« je dejal Lenart, »in fanta pošljem zdravniku naproti, da se ne dovozil v Podlog gori. S tem ti prihranim precej stroškov.«

Vest, da je umrla Olga, se je hitro raznesla. Zbudila ni ne posebnega zanimanja ne posebnega sočutja. »Vsak mora umreti,« je dejal eden. — »Saj je že dolgo bolehal«, je utemeljeval drugi svojo ravnodušnost. Župana je samo to skrbelo, kam pojde zdaj Lenart in če ne pade morda na občino.

To vprašanje je vznemirjalo tudi Lenarta. Dozdevalo se mu je sicer da ima on nekako pravico do pokojnine; zakaj njegova hči je umrla v javni službi in se je takorekoč žrtvovala javni blaginji. A gotovosti ni imel in svaka se je bal vprašati, ker se mu je zdelo, da mu mož iz Bog ve kakšnega razloga ni naklonjen.

Šel je rajši k Škendru in temu je potožil svoje gorje. Razložil je, da ni počeval po svoji hčeri ničesar, da niti pogrebni stroškov ne bo mogel pokriti; prosil je, naj mu pomaga, da dobi pokojnino po svoji hčeri; drugače ne more živeti; naj napravi zbirko med tovariši, ki so poznali Olgo, da se ji postavi dostojen spomenik.

Škender ga je sprejel neprijazno. Očitno mu je grehe, kakršnih se Lenart ni zavedal; podrl mu je vse upanje na pokojnino; k večjemu posmrtno četrt da utegne dobiti, ker je izkopal svoji hčeri prezgodnji grob.

Tudi župnik in župan mu v ista zbudila nade da bi dobil kaj podpore bodisi od države ali od dežele ali od občine ali tudi od cerkve. Za vsak slučaj je pa Lenart sklenil, da bo vendar razposlal take prošnje; saj če tudi ne dosežejo vedno svojega namena, ne škodujejo nikoli.

Da na svoj rod nerad pomaga, to je spoznal Lenart, ko je namignil svaku, da bi se sedaj v starosti in onemoglosti k njemu zatekel; v par letih bi tako ali tako izhiral.

»Tudi za par dni te ne vzamem k sebi,« je dejal svak in temu ljubeznivemu svaku si Lenart niti prenekovati ni upal, da ga bo na smrtni postelji odpuščenja prosil.

Učiteljstvo iz okolice je prihitelo na pogreb, položilo venec na krsto in zapelo žalostinko na grobu. Petje je vodil Škender in tako milo se mu je storilo pri tej zadnji uslugi, ki jo je izkazoval svoji tovarišici, da so ga solze polile. Spominjal se je, koliko je pretrpela uboga Olga in pri srcu mu je bilo, kakor da bi z njo vred legla tudi njegova mladost in njegova ljubezen v grob.

Ta ginjenost je zbudila pri tistih dobrih dušah, ki so že prej sumljivo voha-

le okrog njegovega dejanja in nehanja, precej pohujšanja.

»Jokal se je. Da ga le sram ni!« so dejale. »Res, čudna svetnica! A gosposkim se nič ne zgodi; nas pa kar po številkah iz Marijine družbe mečejo.«

Lenart je ostal sam, zapuščen siromak. Izkušal je izkoristiti spomin svoje hčerke in trkal staršem njenih učencev na vrata; toda redkokje so mu odprli; naveličali so se ga povsod hitro. Tudi pokojnine po svoji hčeri ni dobil in župan mu je takorekoč s kolom mignil, da naj odrine v svojo občino, v Št. Lenart.

Tako se je napotil ubogi Lenart zopet nazaj v svojo domovino. A tudi tukaj ga niso sprejeli z razprostrtimi rokami. Županoval je tam Jarnik, sirov, brezobziren človek, ki se je ustil, da bo v čast spravil sv. Pavla besede, da kdor ne dela naj tudi ne je.

Tako ne čaka v Št. Lenartu našega Lenarta nič dobrega; nadajamo se pa, da se bo v naši državi socialno skrbstvo kmalu toliko razvilo, da bo dobival tudi Lenart zadostno podporo za brezdelnost, da mu torej ne bo treba delati.

Konec.

Na večer včasih...

(Iz cikla: Bratje in sestre iz daljne dežele)

Na večer včasih deklice gredo po vasi
tiho —

a zdi se, kakor da bi pele in njih glasi
so tako drhteče daljni,
da bi skoprnel od slásti...

V očeh gori pokojna
jim skrivnostne zarje daljna luč
in sleherna radóst opojna:
nebo detinstva, davne zvezde zlate...
In vonj njih las sladak je kakor veter,
ki móli, trepeta čez trate...

Ko mladeniči jih srečajo,
molčé drhtijo...
zapro oči, da sladko srečo
še tisočkrat povečajo...
In vse je zarja, vse je sen...

Tako stojijo
v sladki noči zaprtih vek...

Daljne ceste
zupal je mesečine sneg...

Anton Vodnik.

V Smrlinju.

Napisal Narte Velikonja.

XVI.

Moro je na Vseh vernih duš dan hodil ves zamišljen po sobi v šir in dolž. Prikrit gnev je bliskal v njegovih očeh in čudna oprežujoča skrb mu je ležala na obrazu.

Pred njim je ležala na mizi odprta majhna rdeča knjižica, popisana z različnimi številkami.

»In me bodo res izgrizli!« je stisnil pesti in šel spet po sobi gor in dol. Čimden izraz okoli usten je pričal o jasnem spoznanju, da je stvar zaigrana. Že dalj časa je s strahom opazoval, da njegov chianti več ne vleče, da je krčma čimdalje bolj zapuščena in da pijejo pri njem kvečjemu še na kredo ali pa le njegovi delavci.

Les v gozdu je gnil, cene so padale. Ker ni bilo mogoče tesati, so mu tesači odpovedovali. V tramih so našli železje in žeblje. Nihče mu ni mogel povedati odkod je to. Za eno noč je bil Moro naprosil Žizna in Škvarčo, da sta mu stražila. Drugi dan so ju našli zvezana s hrbti skupaj, sedeča na panju, polživa pod vrečo, ki so jo jima bili nataknili na glavo. Vreča je bila Morova; zvesta stražarja nista vedela, kdo ju je zvezal. Na vsako vprašanje sta odgovorila:

»Strahovi!«

Moro je čutil, da živi njegov sovražnik v zemlji, da se bori proti nevidnemu napadalcu, ki je v zraku. Zato je bil njegov obraz teman in zamišljen. Čimbolj je motril svoj položaj, tem bolj se mu je zapiral izhod. Upniki so že naganjali in te s težavo jih je tolažil. Še malo rahlo upanje je živelo v njem, ko je gledal, kako se počasi plazi v Smrlinje pomanjkanje.

»Sila bo pritislila tesače,« je modroval.

In povrhu tega še Zvirik. Od zadnje nedelje se je po navadi tiščal v kotu za ognjiščem in šrepa kakor izprašujoča vest motril zdaj Polonco zdaj Mora.

Prejšnji večer je bil prijel hčer za roko in ji zapretil, da jo ubije ali pa odpelje.

Moru ni bilo za deklo, toda bal se je škandala. Polonca ni hotela iz hiše; visela je na Lahu kakor klop in se ni zmenila za grožnje. Dekle je z naravno instinktivnostjo spoznala, kako je vsa njena

usoda odvisna od Morove volje in zato se ga je držala.

Tisto jutro je sama s strahom zapazila, da Moro nekaj pripravlja, da ga nekaj skrbi in da je nenavadno zamišljen.

Celi dan je iskala prilike, da se z njim dogovori, a ji ni šla beseda iz ust. Parkrat je šla skozi sobo in kakor bi jo nekaj zbadlo, se ji je vsakrat zdelo, ko se je ozrla skozi okno. Na hruški pred hišo je visel še otep slame iz slamnatega moža, ki ga je nekdo odnesel na drevo. Slamnati mož, župnikova pridiga in vedenje očetovo so bili ustvarili neznošen in nejasen položaj, ki ga je morala razvozlati.

Moro pa je slonel ob mizi in računil. Iz omare je izvlekel listnico in prešteval bankovce. Njegovo lice je bilo vedno bolj mračno, čimdalje je strmel v številke v knjižici in denar na mizi.

»Venči,« se je končno ojunačila.

Moro se je ozrl nejevoljno.

»Venči moj,« je ponevila la stopila čisto k niemu, »povej mi, kdaj urediva!«

»Pusti me na miru!« jo je osorno zavrnil. »Ali nimaš druge skrbi?«

»Glej,« je poudarila, »tako ne more dalje. Ljudje me ne pogledajo, oče nori, ko je pijan, in tudi jaz moram vedeti, kako je.«

»Kako je, kako je,« se je hripavo zasmel. »Pametna bodi in ne bodi nestrpnal!«

»Jaz hočem vedeti, ali me boš vzela ali ne!« je bruhnilo iz nje s silnim poudarkom.

»Ali sem dejal, da te ne vzamem?«

»Ne, nisi, zato pa zdaj povej, kdaj me vzameš!« mu je ovila roke okoli vratu.

Moro se jo je otresel in vstal.

»Kdaj? Zdaj te ne morem; moje stvari ne stoji sijajno. Fantje nočejo tesati in to radi tebe. Samo radi tebe. Ob les sem in pogodbe ne morem držati. Celo Smrlinje se je zaklelo proti meni in jaz naj se ženim. Če idea carnevale!«

»Torej me ne boš vzela!«

»Pa te ne bom vzela, če si že tako sitna,« se je obregnil, jo odrinil od sebe s surovo kretnjo, zaklenil denar in knjižico v omaro in šel iz sobe.

Polonca se je ugriznila v ustnice, obstala nepremično na mestu in ni rekla besedice. Le če bi bil Moro videl njene bliskajoče oči, bi bil spoznal, da je v njih

obup. Razumela je, da je varana. V prvem hipu ji je prišla misel, da bi mu planila v obraz, toda spomnila se je, da bi jo samo zapodil. V nji je vzplalo sovraštvo in gorka želja po maščevanju.

Naenkrat je oživela, obraz se ji je razlezel v obupno zasmehljiv izraz. Stopila je v čumnato in oblekla svojo najlepšo obleko.

»Čakaj, vrag! To boš drago plačal!« je siknila, odprla nato z nožem omaro, potegnila denar iz nje in se izmuznila iz hiše.

»To boš drago plačal!«

Moro je prišel že ob temi domov. Ognjišče je bilo mrtvo, Zvirka ni bilo doma.

»Torej sta šla, oba sta šla! Hvaia Bogu, da sta šla!« se je nasmehnil in čutil toplo zadovoljnost; prižgal je luč, natočil si vina, odrezal kruha in kos klobase.

»In še poceni sem se je otrešel!« je modroval. »Da bi vse šlo tako posreči!«

Na vratih se je prikazal Zvirk z velikim kolom v rokah in trkal po pragu odločno in neizprosno:

»Nocoj pa pojdeva!«

Moro je začudeno gledal, nato stopil v njeno čumnato, kjer je bilo vse razmetano. Mimogrede se je ozrl v omaro, planil bliže in segel v predal:

»Prokleta cundra, vse je odnesla!«

XVII.

Škvarča si še ni dobro oddahnil, ko ga je Moro hlastno vprašal:

»Kaj si izvedel?«

»Gospod je spet hujskal in ščeval; nečistnik in prihajač je dejal. In o pohujšanju!«

»To že vse vem. Vse si že povedal!«

»Sem mislil« — je nekoliko užaljen začel Škvarča.

»Ne, če si kaj izvedel o avtomobilu!« mu je segel v besedo.

»Bregarjev hlapec in Gravnarjev sta bila tisti večer v rebri! —«

»In?«

»Jaz pravim, da sta onadva.«

»Kaj še, sama nista.«

»Lahko sta, na ovinku sta kaj zavalila na cesto. V rebri sta bila, ker sta prinesla izpod rebri Bručevega in Zamejčevega poba.«

»Tako, tako« — je potrdil Moro.

»Pa o Polonci, ali si kaj izvohal!«

»Pravim, da je šla v Benetke.«

»Tepec neumni, kaj bo v Benetkah!«

»Hi hi, kaj bo!« se je nasmehnil Škvarča in pokazal svoje rumene zobe. »Tako na frfr bo, dokler je ne ujamejo!«

Moro je temno zrl predse in si mislil:

»Potem sem ob denar!«

Napisal je pismo in ga dal Škvarči.

»Škvarča, to pismo odneseš takoj v Gorico in počakaš odgovor!«

»Danes?«

»Tako!«

V pismu je bilo napisano sledeče:

»Avtomobil se najbrž ni sam prekucnil, ker so fantje kakor vragi. Zdržati ne bom več mogel, kajti lesu ne morem oddati. Vem, da je temu pop kriv, če so ljudje kakor gad; pripravi mu močnejši obisk. Reci Bottoniju, naj počaka s terjatvijo, kajti zdaj me je še dekla okradla.«

Škvarča je izpil četrtinko vina in se podal na pot: »Prstane kupim obenem, me vsaj pot ne bo nič stala, in pisano ruo za Zalko. Kako se je vse to prijetno izteklo! Zalko dobim, četudi ne koze. Za kozo so me pa opeharili! In eno njivo sem preveč zapisal. Kako je Zalka naenkrat voljna! Pa le ne mara Gravnarjevega.« je modroval Škvarča po poti v Gorico.

Škvarči je vse šlo posreči. Odkar je zapisal oklice in je tudi Zalka župniku pritrčila, da ga vzame, je bil nepopisno židane volje. Ko so šli k notarju, je vsem plačal kosilo. Za kozo se je bil še parkrat potegnil, pa je Žiznovka vsak napad odbila.

»Kozu je za naše otroke! Kako si stiskav, Polde! Pet jih še imaš, pa bi še našo rad!« ga je kregala in kozo rešila otrokom.

»Naj pa bo!« je modroval po potu! »Zalka je pa tudi dveh njiv vredna. Pridna je in koliko bo lahko naredila!«

Preden je prišel na deželno cesto, je zavil v gostilno.

Kako se je začudil, ko je zaslišal v nji vpitje in znan smeh.

Za mizo se je drla kopica fantov, ki so se držali za rame in hili vsi pijani. Med njimi je sedela Polonca z raztrgano, že umazano bluzo in razmršenih las.

»Pijte, pijte!« je vpila s pijanim glasom. »Danes je moja svatba. Za doto ga pijemo, za doto!«

In točila je, da je teklo čez kozarce. Fantje so se še bolj tiščali skupaj in se drli na vsa pljuča.

»Škvarča, ženin!« je vpila Polonca, »pit pojdi, saj ne boš nikoli na moji svatbi!«

»Eh, le pij!« je otrešel.

»Ta šantavi leblajtar!« so se mu smejali fantje. »Ali spet vohuniš?«

»I, saj res!« se je domislil. »Polonco je treba naznaniti orožnikom.«

»Kar tu ostani!« je dejala Polonca, kakor bi bila uganila njegove misli. »Bodo že drugi opravili!«

Škvarča je plačeval.

»Seveda bodo drugi opravili!« je na pragu zarohnel Zvirk, kakor da je iz tal izrastel. Nihče ni vedel, odkod se je vzela. Prašen, blaten, brez klobuka, zmrušenih las in z obupnim izrazom na licu.

»Tako delaš meni sramoto in se viačš in —«

»— in praznujem svatbo, oče. Pij na moji svatbi, oče, da boš vesel!«

Zvirk je bil še trezen. Z divjo žalostjo v obrazu je planil v gručo in zagrabil hčer za lase. Fantje so udarili po koncu in s silo iztrgali Polonco iz njegovih rok. Še preden se je dobro zavedel, je bila Polonca že na prostem in se spustila omahovaje preko polja.

Škvarča se je postavil sredi ceste in je vpil:

»Primate jo, kradla je, kradla je!«

»V veliki bajer gre, v veliki bajer!« so s strahom vpili ljudje.

In toliko, da je Zvirk stopil na cesto, je videl, kako je zavihralo njeno krilo na obronku in nato se je pognala in sunkoma zdrknila čez rob.

»O moja hči, moja hči!«

»Ta ne živi več, gotovo je že v vrtincu!« je mirno modroval na pragu nekdo.

Zvirk je v strašnem obupu slonel nad bajerjem; temno zelena voda je še valovala.

»O moja hči, moja hči!«

Krčmar pa je z jezo pripovedoval Škvarči, da mu ni plačala vina.

»E, saj je bila denar ukradla!« ga je tolažil Škvarča in nadaljeval pot v Gorico, da bo zaslužil prstane.

XVIII.

Zalka je tiste dni hodila zamišljena in kakor brez glave okrog. V prvem hipu si je bila tako lepo vse zamislila, toda ko je reč gledala natančneje, je obupovala.

Med tem je bila pri notarju, da so uredili pismo. Oče Žizen je bil ves srečen in blažen. Ko so sedli v gostilno in se ga je nekoliko nasrkal, je jecljal svete zadovoljnosti:

»Zalka, ti moja zlata, zlata hči!«

Objemal je Škvarčo, da se je Zalki gabilo.

»O, moj ljubljani zet, ljubljani zet!«

Ob teh spominih se je Zalki srce tavalalo žalosti in bridkosti. Vedno bolj je spoznavala, da se namerja norčevati ne samo iz Škvarče ampak tudi iz očeta in matere. Čudna otopenost se je je pollaščala; naen-

krat je začutila, da se je prenatgila in da ni več rešitve.

»Toda to je greh, če ga vzamem, ko se mi studi; to je greh!«

Drug glas ji je odgovarjal:

»Prej bi bila pomislila; zdaj bi se rada norčevala iz matere in očeta in župnika!«

Tudi župnika, kajti oklici so že bili pisani in dvakrat je že bila oklicana.

»Še dober teden,« je s strahoma pripravljala perilo in zadela na srajco z odre zanim rokavom. Kakor da ji je presunilo nekaj v srce; zameglilo se ji je pred očmi in ihtela je omahnila na skrinjo.

»Filip, Filip, kod hodiš?« je drgetala in brisala folze, ki so ji polzele po licu.

Našel jo je Jože, njen brat.

Ogkar je Zalka bila na oklicih, je ni pogledal in tudi z družino ni večerjal. Najlašč je zamujal in molče brez besede odhajal spat.

»Meni je vseeno,« je grdo pogledal, »toda če bo Škvarča k nam hodil, ko bom gospodar, ga osmodim!« je bruhal iz sebe, ne da bi ga kaj vprašala, se zasukal na peti in spet loputnil z vrati za seboj.

Zalka je z obupom zrla za njim, vrgla vse perilo nazaj v skrinjo in šla h Lojzi.

»O, nevesta!« se je Lojza začudila in strme gledala njen objokani obraz.

»Meni ni prestat,« je vzdihnila.

»Tako hitro se vse vrši, čez dober teden bo poroka in jaz ne morem in ne morem nikamor!«

»Saj si sama hotela!« ji je odvrnila hladno.

»Hotela, da hotela, toda to je strašno, to je tako strašno!«

Brisala si je solze in njene oči so ji gorele v obupnem ognju.

»Oh, saj ti ne veš! Jaz nimam moči, da bi zdaj odrekla. Mati in oče se veselita, samo Jože grdo gleda.«

In ihtela je na glas. Ko je nehala jokati, je vstala in se ozrla okoli, kakor da nekoga išče. Ko sta zavili okoli ogla, je zaprosila:

»Za družico mi pojdeš, Lojza!«

»Ne, Zalka,« je otresla Lojza, »za družico ti ne pojdem! Saj ima Škvarča sestrične.«

Zalka je osupnila, kakor da jo je kdo udaril po glavi. Lojza pa ji je segla v roko in se poslovila.

»Vse me obsoja, vse me obsoja!« ji je kijuvalo v srcu. »Moj Bog, in jaz nimam moči, da bi ustavila plaz, ki sem ga sprožila, nimam moči.«

In kakor bi bila sama megla okoli nje, se ji je zdelo, ko je tavalala proti domu.

Ko je zvečer prišel Filip, domov, mu je Lojza dejala:

»Nevesta je bila pri nas!«

»Zalka?«

»Da, Zalka!«

»Kaj to mene bri-briga?« je odvrnil Filip in čutil, da mu je kri udarila v lice.

»Kaj praviš?« se je oglasila starka v postelji. »Da te nič ne briga?«

»Kdo se ženi?«

»A tako!« je potrdila starka in suho zakašljala. Ko se je umirila, se je vzpela čez zglavje in strmela nekam v daljavo.

»Ali Moro še živi?«

»Še, mati,« je potrdila Lojza.

»Kje je pa Filip?«

»Tukaj sem!«

»Filip ali Moro še živi?«

»Še, mati!« je dejal Filip.

»A tako!« je spet potrdila s čudnim glasom, da so se vsi spogledali. Spet se je je polotil kašelj in omahnila je nazaj na posteljo.

Filip pa je odšel slabe volje spat. Ko mu je Lojza omenila Zalko, mu je bilo neizmerno in neprijetno pri srcu in povrhu tega ga je mučilo še to čudno vprašanje stare matere.

Legel je v seno in v polsnu mu je vroč spomin segel v misli: Zalka je korakala ob njem skozi temo ter se tako živo naslanjala ob njegovo noko, da je čutil njen dih.

»No, Jaka, prerok ti, kdo bo vzel Zalko!« se je nasmehnil s trpkim spoznanjem. »Tudi ta je segla po boljšem od bajtanja!«

Toda notranji glas mu je odgovarjal:

»Ali si ji kaj dejal? Za ono si lazil, ki jo opraviš cela vas. Ali te kaj briga?«

Filip si je moral priznati, da ga briga in je v čudni vročici celo noč blodil za Zalko.

XIX.

V novemberski noči je po cesti v dolino hitel v megli, iz katere je rahlo snežilo, po rebri navzdol bajtar Zvirik. Na hrbtu je imel koš in lopato.

V dolini je zavil skozi vas na malo pokopališče, za hip poslušnil, štel udarce v zvoniku, ki so naznanjali deseto uro ter stopil k svežemu grobu v kotu.

»Kje spiš, Polonca!« je vzdihnil in pokleknil na grob. »O hči moja, oči mojih starih dni, kje ti spiš!«

Obklečal je na grobu v s'ni, polblazni bolesti in krčevito stiskal roke k molitvi. Udarila je ura polenajst. Zdrznil se je, poslušnil iznova in začel naglo odgrebati prst z groba.

Lopata je čudno udarjala ob kame-nje, kakor da drsa po kosteh in lobanjah. Od napora so se mu delali krvavožareči obroči pred očmi, pot mu je til s čela od razburjenosti in naglega dela. Če je lopata preveč zažvenketala, je poslušnil.

»Ne boš v nežegnani zemlji, Polonca, doma v žegnano te pokopliem in sam ti pozvonim za dušni mir!« je šepetal sam s seboj, kakor bi molil.

In pogrezal se je niže in niže v grob. Zemlja se je oprijemala lopate in s težavo jo je metal iz groba. Postrugnil je po krsti, odkopal jo je skrbno okoli in okoli, potegnil jo s težavo kvišku in jo mukoma postavil pokoncu. Ko je mrlič udaril z glavno ob pokrov, je v rakvi čudno jeknilo.

Ura je bila dvanajst. Nekje daleč je lajal pes. Pozen vasovalec je vriskal na hribu, se spustil po stezi mimo pokopališča, obstal za hip ob zidu, a nato naglih korakov utonil v temi, kakor bi ga kdo preganjal.

Zvirik se ni zmenil za nikogar. Naglo je dvignil rakev iz groba, stlačil v jamo koš z dnem navzgor in nato začel nanj sipati zemljo. Kmalu je bil grob navrhian in poravnat kakor prej in se ni nič poznalo.

Okoli krste je privezal vriv, naprtil si jo z glavo pokoncu kakor butaro drv. Čutil je, kako kleca in bije ob pokov hčerina glava in pri duši ga je zazeblo.

Pod težkim bremenom je počasi lovil tla čez grobove. Spomnil se je, da ga utegne kdo srečati, če gre po dolini. Udaril je po bližnjici preko njiv, ne zmeneč se za psa, ki je besno divjal na verigi okoli hiše in zavijal z odurnim cvilečim glasom, kakor da volha mrtvaški vonj.

Zvirik je gorel po vsem telesu pod silno težo, pot mu je curljal po čelu, pri vsem tem pa mu je bilo pri srcu tako ledeno in groze polno, da je trepetal, ko se je vzpel v reber, kolena so mu klecala in po hrbtu so ga spreletovali mravljinici.

V rebri je rahlo naletaval sneg in mu pražil v oči in usta. Hropeč in z naporom je vlekel čudno butaro v polnočni uri. V glavi mu je brnelo kakor zvonjenje; vsakih par sto korakov je počival.

Zavivši na tretjo serpentino je zaslišal isopenje in korake pod seboj na rajdi. Postavil je krsto kraj ceste in se umaknil za borov grm.

Prihajajoči koraki so pričali, da je popotnik ali šepav ali pijan. Slišal je, da zadovoljno mrmra sam s seboj.

»Škvarča leblajtar,« je pomislil Zvirik. »Pil je in Bog ve koga ovajal. Še mene bo, če me zapazi!«

Zvirk je čutil težko Škvarčevo sopenje že tik ob sebi in mislil, da pojde mimo, ko se je opotekel in zadel ob krsto kraj ceste.

»Tram!« je zadovoljno zamrmral. »Pa ga je pokoncu postavil, da bi ne spoznal. Ukradel je lopov in se zbal. Kar skrijmo ga!«

Preden se je Zvirk zavedel, je Škvarča že prekucnil krsto, da se je pokrov odtrgal in odletel.

Škvarča je prižgal voščeno in odskočil v stran: Iz krste je s strašnim izrazom na zabuhlem posinelem licu strmel mrlič s steklenim pogledom.

V tem je pa planil izza grma nadenj Zvirk in ga zagrabil za ramo.

»Ali ne vidiš, da ni tram, mrlič je!«

Sunil ga je v jarek, da je lopnil z obrazom na kup kamenja. Škvarči je oledenela kri v žilah. Sama mu je zastala, nekaj je prvi hip zagrkal in zajeceljal, potem pa pokleknil in dvignil roke kvišku.

»Milost, milost!«

V strahu in presenečenju ni spoznal Zvirka. Ker ni bilo prvi hip nobenega odgovora in se črni senci ne ona ležeča in niti ona stoječa na cesti, nista nič ganili, se je spustil brez zavesti skozi borovje navzgor.

Zvirk pa je v čudni grozi, žalosti in bolesti popravil spet hčer v krsto, pritr dil pokrov nanjo in s težavo obrtel svoje nevsakdanje breme. Kaj je bilo Zvirku nesti dva centa ledu iz ledenice? Nič! In nesel ga je v enem dopoldnevu tridesetkrat po navpičnih lestvah petsto metrov navzgor, pa si ni odpočil. Toda pod krsto je vleklo v zemljo njega samega in noge so se premikale z naporom.

Spomnil se je Filipa, ki ga je pred dobrim mesecem nesel po tej cesti, in sta govorila o Polonci. Solze so mu začele lesti po licu v prsah ga je grabila divja bol.

»V žegnano zemljo te pokopljem, ravno pod veliki križ, da bo vidno moje trpljenje, sam ti bom zvonil in sam molil bilje, da boš videla mojo luubezen, sam mi pokažem Moru-hudiču, da se umiri moje srce.«

Škvarča je na vrhu nebri čutil, da mu noge odpovedujejo, se je začel križati in trkati na prsi:

»Daj duši vicani mir in pokoj!« Opažil je, da mu manjkajo cula, palica in klobuk, toda se ni ozrl: ko je začutil, da mu srce več ne bije s tako silo, se je spustil v tek čez drn in strn proti svoji bajti. Naglo je poiskal ključ pod pragom, zapahnil z vsemi zapali vrata za seboj in zlezal

za peč. Kozava sestrična mu je bila pripravila večerjo na mizo, a se je ni dotaknil. Slonel je pri peči in zbral svoje misli. Začel je otipavati žepe in obraz se mu je razjasnil, ko je otipal prstane.

»Hvala vsem svetnicam in pomagavkam, da so vsaj ti ostali!« je gledal pozlačene prstane na dlani.

Na taki poti v Gorico je Škvarča zaslužil prstane.

Zvirk je mislil na fanta, ki ga je nosil, in imel Polonco rad, pa mu je ni dal iz same objestnosti in lakomnosti mu je ni dal, ga je obšla nepopisna bridkost, jeza in sovraštvo proti Moru.

»In me je nesel, pa sem ga zasramoval, in me ni udaril, ko sem hvalil Laha in za pokoro nesem Polonco. In ko jo pokopljem,« je govoril ves truden in zmučen in se zaletaval po kotanjah, »ko jo pokopljem, potem storim, da bo njej lažje na onem svetu in Bog bodi milostljiv moji duši!«

Tako je nesel Zvirk svojo lastno hčer, da jo pokoplje v žegnani prsti, preden stori, ker je sklenil, da umiri svoje srce.

XX.

Filip je sedel v izbi in prešteval poslednje lire, ki so mu še ostale od zadnje poti čez mejo. Na obrazu se mu je videlo, da ga roka še zmerom boli.

Ves zamišljen je računil, da do Božiča ne bo dovedli za moko ne za obuvalo družini. In dela ni bilo nikjer. Odkar so se fantje zakleli proti Moru, tudi erar ni nič sekal; na Morov migljaj je oskrbnik ustavil delo in delavci so bili brez dela.

V vasi se je že delala stranka za Mora, za Žizna in Škvarčo, ki sta tupa-tan; še kaj tesala za Laha. Najbolj je za Mora agitiral krčmar Bergamaška, ker je malo točil, odkar fantje niso imeli ne denarja ne zaslužka.

»Ali je tega treba?« je poudarjal vsakemu, ki je šel mimo, najbolj pa fantem, ko so šli v nedeljo k maši. »Ali je tega treba? Ali ni človek, ki vse pošteno plača? Kaj ne, boljše je, da trlice sušiš v črevah, peč gloieš s svojim lenim hrbtom in na zadnjici kožo strojiš, kakor pa da kaj delaš? Tesat bi šli, postopači!« jim je glasno razlagal in jih zmerjal.

»Oh, saj imate čisto prav! Če plača delo, me njegovi grehi prav nič ne brigajo: Našega pošliem, če ga za ušesa vlečem!« je hitela Lesarka. In ne zastoj. Bergamaška je natočil kozarček grenkega za vse ženske slabosti in pomignil natiho, da imta klobase.

»Saj gospod sam pridigajo, da se bo uneslo samo!« je s poželjivimi očmi prikimala Milka. Ko je po požirku gorkega obrisala usta, je dejala: »Tudi naš bo šel! In naj ga vidim še enkrat z Jako ali Gravnarjevim, ne bo spal za pečjo.«

»Strah, mati, strah je božji dar!«

Tako je Bergamaška zbiral za Mora stranko lačnih, pogrešnih, potuhnjenih klečeplazcev, ker je njemu vino stalo v kleti in ni bilo pivca v hišo.

Odkar je Moro Filipa obstrelil, je čutil fant vedno večje sovrašтво do njega, toda zraven se je zavedal, da je brez moči. Zmerom ga je spomin na Mora pekel, v duši in pri tem je vedno bolj goreče delal med fanti. Jaka je bil z njim ves zadovoljen ter mu razlagal, »da se je že precej naredil.«

Ko je Jaka izvedel, da je Polonca Mora okradla, je prišel k Filipu in mu dejal:

»Le potrpi; zdaj ga je začel vrag že basati. Toda, hudiča, začeli so nekaj kuhati in kuhati. Vse ti hoče k Moru tesat. Pazi! Pojutrnjem se zberemo na našem skednju. In če se ne da ustaviti, je Moro na konju. Rupar se že pogaja z njim za les. Še par dni, pa bo Moro na tleh. Te gliste so pa že začele lesti nazaj. In Bergamaški naložim brinja v posteljo, če ne bo dal miru s svojim pohanjem.«

Filip je vse to razmišljal in čutil, kako se mu stidi pred Morom. Žalostna smrt Polonce mu je bila segla v srce, toda zanjo ni čutil drugega kakor toplo usmiljenje, vse drugo je ležalo v njegovi duši mrtvo, kakor bi bila slana požgala.

Tembolj so se mu misli vračale nehotе in nevede k Zalki. Odkar je bila na oklicih, se je je ogibal. Nekaj ga je v duši tiščalo in mu stiskalo srce ob njenem imenu.

»Šla je, ker je on nekaj boljši od batarja!« mu je šumelo po ušesih. In vse križem brez reda so šle njegove misli. Pri tem ga je mučila strašna zavest, da je Zalka, ki se je tepla z orožniki in finančarji, na oklicih s Škvarčo - leblajtarjem.

Klonil je zamišljen glavo nad mizo in ni vedel odgovora.

»Lipe!« ga je poklicala bolnica čez zglavje.

Fant je dvignil glavo.

»Ali Moro še živi?«

»Še, mati!« je odgovoril; njen glas mu je segel v mozeg.

»Še!« je pritrdila in se zamaknila v svoje misli.

Nastal je molk.

»In tešete mu tudi?« je spet povzela.

»Ne tešemo!«

»A tako!« pa je spet utonila nazaj za blazino.

»Ne tešemo, pa mu hočejo!« je nadaljeval Filip.

»Mu hočejo?« se je zgrozila in začela kašljala.

»Da, hočejo! Nocoj se odloči!«

»Kaj se odloči? Radi tesanja?« je zahreščala starka. »Filip, dvigni se, da te slišim!«

In stopil je čisto k postelji.

»Nocoj, mati, na Bregarjevem skednju!«

»Da se reši?« je vprla vanj svoje žive oči in ga oprijela za roko. Filipa je stresel mraz, »Kakor smrt,« je pomislil, ko je tipal njene sklepe.

»Tam se reši!« je potrdil.

»A tako, nocoj!« se je pomirila; kakor bi bila zlezla spet sama vase.

Filip se je odpravil iz sobe.

»Filip!« je hreščala starka. »In Moro tudi pride? Da, da, Moro tudi pride!«

Dvignila se je z naporom iz postelje; ker ni bilo nikogar, je poiskala na peči raševno krilo in se opotekla skozi vrata.

»O, Moro tudi pride in sin pride!« je kimala sama sebi zadovoljno in se vlekla z veliko silo naprej. Pa ga bom videla, pa ga bom videla, sina!« je šepetala.

Ko je Filip vstopil, so bili fantje že zbrani. Jaka je ravno obešal svetilko na osušnico.

»Rekla sva s Filipom,« je začel Jaka, »da se snidemo, da se pogovorimo. Izvedela sva, da so med vami nege. Za groš se proda Lahu, za žemljo hudiču. Še to manjka, da greš k leblaitarin, da ovadiš svojega brata, kdor se kujaš. To mi povej, ali ni mogoče čakoti še par dni, da se vse steče, kakor gre. Če si lačen, ti prepustim svojo žlico, samo ne posojaj hudiču hrbita, da bi vlezal na tvojo peč.«

Med fanti je začelo vreti, v kotu se je razobhalo in čula se je ostra grožnja:

»Zmerjal ne boš!«

»Prav,« je s prstom pokazal Jaka na rdečelasega fanta v kotu. »ravno ti. Mencé, si tak. Že kontrabantil si, le če je bilo vse varno, zdaj pa siliš vragu na tlako.«

»Sanraduš, če misliš zmerjati!« je ponovil Mencé.

»Zmerjati pa me!« je višalo med fanti v kotu. »Saj nismo uši več! Ali boš stradal, če ni nikjer denarja. In ali moreš zdaj kontrabantiti v tem vremenu in je že sneg na meji. Pusti nas v svojim prisegovanjem, moke daj!« so vpili vse križem in

silili naprej. »Puli se ti z Morom, nam ne nese!«

Med Filipom in Jakom pa je stala nepremično vrsta dvasetih fantov, ki so mislili mah za jaslivo, stiskali so pesti in čakali, da jim Jaka namigne. Tudi Filip je bil pripravljen, da odbije napad.

»Fantje,« je začel, »če smo držali do zdaj, bomo še naprej!«

»Le zdrži, mi ne maramo. Stradaj, če hočeš, mi gremo!«

In res se je odlučila skupina iz kota in se pomaknila proti vratom.

Tistikrat je v Filipu zavrielo, skočil je k vratom, izdrl kos železa iz starega trama in zagrozil:

»Kdor ovide, pre-preden smo se zme-nili do konca, pojde čez mene!«

Fantje so osupnili, le rdečelasec se je zasmel. Filipa je pogrelo in zagnal se je proti njemu; v tistem hipu so se vrata odprla in hripav klic kakor iz groba je udaril v skedenj:

»Kaj je z Morom? Ali je, Filip, ali je?« Čez prag je omahnila stara Gravnarka. Za hip je nastala zmeda. Filip je pri-skočil in jo dvignil. Starka je vihnela ro-ko in ob slabi svetilki se je zdela kakor smrt.

»Sram vas bodi!« je hropela. »Ve-domca imate v vasi in kri nam pije. Kdo mu je prvi glavo strl? Moj sin; Filip pa je, da ga je lahko sram!«

Zagrgralo ji je v prsih, zavalcvila je z rokama po zraku in bruhnila z vso silo:

»Hulje ste, pasjerepci ste. o, o!« —

Kakor da jo je nekdo izpodrezal; gla-va ji je udarila na prsi in roke so ji obvi-sele ob strani. Ko se je Filip dobro zave-del, je držal svojo stari mater mrtvo v rokah.

Nepopisna tišina je zavladovala med fanti.

Po premolku je pogledal Filip po fan-tih okoli in okoli.

»Le pojdite tosat; drugo uredim jaz sam!« Njegov obraz je dobil ostro začr-tane poteze.

Mence je stopil bliže in dejal z loka-vim pogledom:

»Jaz poidem!«

»Čia vrvi gnizem, ne pojdem!« je de-jal drugi.

»Ne pojdemo!« se je oglasila skupina v kotu.

»Jaz pa poidem!« je še ponovil Men-ce. —

»In pasji ren si obesi za znamenje na klobuk!« je še zaklical nekdo za njim.

Filip in Jaka sta nesla domov mrtvo Gravnarko. Bilo je to tretji večer, odkar je Zvirk izkopal svojo hčer iz nežegnane-ga groba in jo nesel na svoj dom.

XXI.

Bajtar Zvirk je sedel tri dni v svoji bajti in varoval krsto svoje hčere. Liter vina je imel na mizi in kos kruha. Počasi je škalo vino in pod večer gledal pozorno skozi okno. Mraz je bil pritiskal in dnevi so bili jasni. Čakal je prvo noč, da se pri-veče megla preko Čavna; svetil je me-sec, čakal je drugo, in zunaj je bilo svetlo kakor po dnevu, šele četrto noč se je po-oblačilo; od juga je pritiskal vroč veter in v zraku je visel dež.

Zvirk se je napotil na pokopališče in se ustavil pod velikim križem.

»Vsi smo tvoji otroci, Kristus iz Na-zareta, vsem daj večni počitek pod svoji-mi nogami. Oprala je svoj greh ob zadnji uri s pokoro v duši; usmili se je, da bo sta-la vsaj v zadnjem kotičku nebes in bo kot grešna hči bajtarja Zvirka deležna tvoje glorie in tvojega miru.«

Začel je kopati grob, grob v žegnani zemlji in na domačem pokopališču; zemlja je bila otajana in se je rezala kakor testo. Metal je prst iz jame in molil nerazum-ljive molitve.

Ob deseti uri je bil grob že izkopan; zlezal je čez zid nazaj domov, odprl kr-sto, iz kateri je udaril težak duh, poprpol Polonco še v slovo in nato spet zaprl ra-kev.

»To žegnano vodo, da ti bo lažje, hči moja, da ne boš težila očeta na sod-nji dan?«

Oprtal je krsto in jo po bližnjici sko-zi grmovje, čez ograde in pašnike nesel na pokopališče.

»Vzemi grob srce mojega življenja in kri mojega sca!« je Zvirk molil v silni muki in krčeviti bolesti nad odprtim gro-bom. In zagrebel je s svojima golima rokama lastno hčer. Narahlo, skrbno je rahljaj prst na njeno krsto in jo močil s svojimi solzami.

»Še pozvonil ji bom v večni počitek,« je modroval in stopil k cerkvi. Vrvi so bi-le privezane h križnemu oknu in Zvirk je s pobožnim srcem povlekel zamje.

Čudno je jeknil zvon v noč in Zvirka je neprijetno streslo. Ubilo in tesno se je odbil glas od hriba. V farovžu se je za-svetila luč, Zvirk se je prihulil in oddrsal ob zidu.

»In niti zvoniti ji ne smem, kakor da bi bila krščena pri farnem krstnem kamnu,« je razmišljala na grebenu nad cerkvijo. Seva je skovikala pod njim in jug je vlekel skozi bukove, da je še zapoznalo listje sušljalo skozi veje na tla.

»Pa ji bodo le zvonili, še nocoj ti bodo zvonili!« je govoril sam pri sebi in skočil čez klanec in jo ubral preko njiv. »Še nocoj ji bodo zvonili, da bo pomnil Moro, kdaj sem pokopal svojo hčer!« —

Pri Gravnarju pa so fantje in dekleta vasovali to noč pri mrliču. Zateglo se je razlegala žalostna pesem:

»Ena žalost me sprehaja,
da pojdem iz tega kraja,
iz tega kraja v drugi kraj
ker tukaj zame nej.«

S čudnim smehljajem okoli usten je stanka, sama kost in koža, ležala na belem odru: v sobi je dišalo po lojevi sveči in fantje so v kotu žgali brinje na žerjavici.

V njihovo pesem je udaril iz noči strašen krik:

»Goni, gori!«

Vasovalci so planili na noge in se usuli pred baito: Visok krvavardeč plamen je že planolal skozi drevje.

»Moru gori streha nad glavo!« je dejal eden fantov.

»Le naj gori!« se je oglasil drugi.

»Le naj gori!« je s čudno sladkosti v srcu ponovil za njim Filip.

»Toda živina, živina!« se je domisljela Lojza. »Žival je nedolžna!«

»Res je, žival je nedolžna!« je potrdil Filip in v srcu se je sramoval prejšnjih besed.

»Živino moramo rešiti!« je zaklical fantom, ki so se spustili za njim po bregu proti dogorišču.

Pustili so mrliča samega, le stara Česa je dremala v kotu in kimala z glavo.

Našli so hišo in skedenj oba v plamenu. Nekaj ljudi se je nehalo okoli ognja in vlačilo pohištvo iz hiše in vino iz kleti. Par jih je bilo že pijanih ob sodu, ki so mu odbili veho. Mence je krilil z loncem vina v roki in vpil:

»Le dajte, rešite, dajte!«

Hlevu se je že vdiral streha.

»S poti se spravi, žolna pi-pijana!« je sunil Filip v stran Menceja.

»Če je kje kaj žreti, si takoj zraven!«

»Vsi na pričo, da mi je dejal žolna. Vsi na pričo, fantje, da je dejal...«

»Seveda je dejal!« je sunil nekdo od strani vanj in ga prekucnil čez podzidek.

Planili so v hlev in z največjo muko iztirali iz dima konja in krave. Svinja je divje krulila v klonici, ker so manjo že padali ogorki. Filip je hotel po njo, toda tisti hip se je sesul v klonico strop nad njo.

»Filip!« ga je povlekel nekdo za roko »pusti in reši se!«

Zagrabil je v kotu še jagnje, ki je skakalo v prekату in ga nesel iz hleva.

Šele sedaj je zapazil na polomljenem pohištvu sedeti Mora, ki je obupno in ves skrušen strmel v plamen.

V prvem hipu je Filipa nekaj sunilo, da je stisnil pest in zobe, toda ob pogledu v plamen in njegov obupni, od ognja čudno obsevani obraz, je tajal v njem viso jezo in sovraštvo. Fant se je obrnil v stran in povsil roke mrtvo ob sebi, kakor da ni v njih moči.

Tisti hip se je oglasil zvon, ki je bil plat zvona. V noči, ob strašnem ognju, je bil glas zvona mrtvaško enakomeren, groze bolj kakor da veljalo mrliču.

Zvirk pa je bežal preko slemena in se polblazno smejal predse:

»Pa ti le zvoni in kres ti gori kakor k porokil!«

Pri Gravnarju je videl luč in stopil v prazno izbo. Česa je še vedno dremala v kotu.

»Zdaj bi videla, stara, kako gori!« je govornil kropeč mrliča s smrekovo vejico.

»Pozdravi Polonco, stara!« je dejal, nato trdno in trdo sedel k njenemu vznožju, se zadovoljno stresel in se trudno smehljil v pest.

XXII.

Drugi dan je bila Zalkina poroka. Škvarča si je že opomogel od strahu, toda o prikazni, ki jo je videl v rebrni, ni nikomur črnil besede. Zvirka ni spoznal in uverjen je bil, da je videl strah. Mrzilo ga je do hrbtu ob misli na temno kristo in senco, ki ga je s tako silo vrgla v jarek. Vznemirjalo ga je vse to in dejal si je, da je slabo znamenje.

Prišel je z veselimi svati po nevesto. Vrata so bila trdno zabita z žebli:

»Hihi«, se je smejal Škvarča, »ta je lepa! Kakšna šala!«

Toda Jože ni bil vrat zabil samo za šalo: z največjo težavo so izruvali žeblje in Škvarča je imel vse sajaste roke.

»Črne roke, nedolžne vice!« je dejal gorje in položil harmoniko na klop.

Oče Žizen je sprejemal svate: ves srečen je cincal okoli Škvarče in mu stiskal roko. Jože se je na muzal okoli har-

monike in s smehom na obrazu je naenkrat skočil iz hiše.

Ob prihodu svatov je Zalka malomarno dala roko Škvarči, in strašen stud jo je obšel, ko ji je stopil bliže.

»Ali si slabo spala? No, pri nas bo boljše!«

»Bog ve, kaj bo!« je otresla.

»Hihi, seveda bo!« je hitel Škvarča.

»Samo da bo,« je pritrjeval Žizen.

In ušla je iz sobe.

»Sram jo je,« se je režal Škvarča. »Kako je to prav, da je sramežljiva!«

Zalka pa je v tesnem obupu in grozničavem studu stala za voglom ter grizla roke od bolesti, zaničevanja in gnusa.

»Zapodi smrdljivca!« je dejal Jože, stopivši k nji. »Še je čas!«

In odzvižgal je jezen in žalosten po klancu.

»Vrag prokleti!« je rohnel godec v hiši. »Sam si škripaj, Škvarča, jaz ti ne bom. Kdo za zlodija je prerezal harmonike, Škvarča, nekaj bo v neredu!« je godrnjal in limal meh.

»Pa na orglice!« se je smehljaj Škvarča. »Na orglice zaigraj, saj je vseeno!«

»Kdo bo na orglice hodil,« se je jezil drug. »Pojdimo!«

Kozava družica se je pogledala v zrcalce in si še skrbno popravljala cvetje v laseh. Blaženo se je nasmehljala ženinu, ko je stopil z njo v par. Mali izprevod se je razvrstil, harmonika je sopela in hreščala. Vsak čas ji je sape zmanjkovalo. Drug je vriskal, Zalka je stopala ob njem topa brezbrizna in čudno vdana v svojo vsoto.

Odkar je po onem obisku pri Lojzi prišla domov, je trpela neznosne muke. Vrgla se je bila na skrinjo in začela na glas jokati.

»Mati, jaz ga ne maram!«

V krčevitem ihtenju je mislila, da ji srce zastane boli in dvoma.

»Vidiš jo, deklino!« je zagrozila mati. »Najprej pritrđi, odpíše pismo in oklice, potem se na cimeri. Ali nas boš pustila v sramoti? Ljudje bi nas vlekli čez zobe kakor volno čez greadašče. O, ti moj Bog da bi si ne upala k sosedu in ne k maši. Zlodej te moti! Moli in priporoči se sv. Miklavžu!« In mati je pri tem odločno rožljala po peči z grebljico.

Deklica je poizkusila še parkrat potem, prisila očeta in mater in bila slednjic tepena.

Od tega časa je prenašala molče in topo čakala, kaj pride.

Večkrat je klečala v kotu pred Marijino podobo in molila, naj jo razsvetli, da bo vedela, kaj naj stori. In čimbolj se je spominjala, kakšna misel ji je bila prišla takrat, ko je privolila, tem težje tembolj zamotano, težko in neizvedljivo se ji je vse zdelo.

Predstavljala si je živo, kako bi to zadelo očeta in mater. In na njej bi ostalo, da je bila Škvarčeva nevesta.

In neki notranji glas ji je dejal:

»Prav ti bodi! Premislila bi bila, pa si se hotela norčevati!

Zato se je Škvarče ogibala, kakor bi bil gobav in garjev; če je le mogla, je ubežala iz hiše in Škvarča se je zadovoljno hihital:

»Sram je je, sramežljiva je!«

In tudi družici je razlagal, kako je srečen in kako je lepo, če je nevesta nedolžna in sramežljiva.

Jože je stal vrh hriba in potem ves žalosten in potrč stopal še sam za tem izprevodom, žalosten in potrč, kakor bi šel za pogrebom.

Uro prej pa je šel po isti poti mrtvaški izprevod stare Gravnanke. Ravno s pokopališča so prišli pogrebci, ko so priučkali svatje k cerkvi.

»Dobro znamenje!« je dejal godec.

Zalko je prevzel neznan strah in trepet, da ne bi uzrla Filipa. Čuden nepopisen sram jo je prevzel, da bi jo utegnil videti v družbi tako smešnih svatov. Iz za vogla je zaslišala smeh Bregarjevega Jake in bilo ji je, kakor da ji nekdo trga srce.

Tik pred cerkvenim pragom se je ozrla in videla Filipa, stopivšega iz župnišča. Kri je udarila obema v glavo. Za hip sta se srečala pogleda, kakor bi hotela izmeriti večnost. Nato je fant povetil oči in se umaknil nazaj v župnišče, da bi zakril zadrego. Zalka je v tistem hipu izvedela vse.

»Da bi se rešila!« je pomislila, ko je stopila čez prag.

»Le poželi: vse se izpolni, kar želiš od oltarja!« ji je šepnil drug na ušesa.

Za vrati je čez nekaj časa vstopil tudi Jože in se stisnil k spovednici ob strani.

V Zalki je divjal strašen boj. V hipu, ko je morala poklekati k Škvarči, jo je prijemala omotica: čuden strah jo je prešinil da utegne kaj preslišati in zamuditi.

Toda ko je klečala ob njem, jo je navdal iznova neznosen stud, da je našla

svoje ravnotežje. Umirila se je in čakala samozavestno in uporno, kaj pride. Obšlo jo je razpoloženje kakor oni dan, ko jo je snubil.

Vprašanje, ki jo je zadnje dni tako morilo in uničilo, se ji je naenkrat zdelo lahko in enostavno. Ozrla se je v stran in na pragu zakristije je spet uzrla Filipa, ki je nemremično in vprašujoče strmел vanjo.

Groza jo je pretesla, ko je v vsej globokosti videla, da ji gre za življenje.

»Da!« je dejal Škvarča razločno in hitro, ko ga je župnik vprašal, če hoče Zalko za ženo.

In na to je vprašal nevesto.

Zalka ni razumela, kaj ji pravi župnik. Ko je nehala, je nastala v cerkvi za hip strašna tišina.

Župnik je postal nervozen in pozorno pogledal nevesto.

Takrat je ta smrtni molk prerezal odločen odgovor Jožeta pri spovednici.

»Ne!«

V cerkvi je nastal nemir.

»Tiho!« je vzrojil župnik.

Zalka je uprla svoj pogled še v zakristijo in njen pogled se je spet srečal s Filipovim.

Župnik je še enkrat povzel svoj glas in začel:

»In zato te vprašam še enkrat, krščanska nevesta!« —

»Ne maram ga!« mu je segla Zalka v besedo. V tistem hipu ji je bilo, kakor da je odvalila od srca strašno breme, ki ga je nosila v duši. Hotela se je dvigniti, pa ji je oltar zaplesal pred očmi. S krče-

vitim ihtenjem se je zgrudila na oltarne stonnice.

»Moj Bog, ne šteje mi tega v greh!«

Ko se je zavedla, sta stala pri njej župnikova sestra in župnik.

»Gospod župnik,« je zaprosila, »varujte me vi!«

»Lepo reč, skisano nevesto!«

Toda njegov obraz je bil mil in priazen.

Še preden je mogla kaj reči, sta vstala v sobo Jože in Filip.

XXIII.

Povesti je konec. Vendar so še taki, ki trde, da še ni pravega zaključka. Ti imajo tudi prav in bolj prav, kakor si sami mislijo. Zdaj je šele prilika, da se povest na novo začne. Pa kaj in kako bi mislal o bodočnosti! Moročje je le ugibati. Ali Moro ostane v vasi ali ne? Ostane, če dobi streho, ki ga sprejme. Bergamaška je bil njegov prijatelj, le, dokler je imel Moro hišo in denar. Drugi pa trde, da ne ostane kar pravim: bodočnost pove, bodočnost!

Povem pa, kar sem videl: v Smrlinju raste močan rod, ki sramoti pasierepce in ovaduhe in se za požigalce pripravlja s kamenjem in puškami. Jaka vežba fante, Filip dečke, da bo vse varo in zastraženo.

Kaj pa Filip, kaj pa Zalka?

»O saj res, ali se bosta vzela?«

Če bo Filip vsaj toliko korajžen kakor Zalka, bo poroka.

Konec.

Grad v Premu, na katerem je bil rojen dr. Lavrič.

Domače živali.

Lovro Koder.

Inozemci.

Do tu smo obravnavali naše domače živali, v tem poglavju se pa seznanimo z inozemci t. j. s tujimi domačimi živalmi. Druge podnebje, drugačne življenjske razmere in drugačna komunikacijska sredstva zahtevajo drugačne domače živali. Saj mi ne boste zamerili, če Vas popeljem nekoliko po svetu! Na licu mesta se dajo tuje živali natančneje razložiti oziroma opisati, kajti nekatere med njimi imajo tako trdo kožo, da se ne morejo razložiti niti z najbolj ostro sekuro. Ves čas ste sledili verno in zvesto mojim izvajanjem, zato ste pa tudi zaslužili nekaj razvedrila. Majski šolski izleti izvirajo iz istega nariba. Kaj pa tudi to, mal izletič v Indijo, v kitajske puščave, v sredino Afrike, od tu v Ameriko in potem še na sever! V najkrajšem času Vas pripeljem zopet nepokvarjene v objem Vaših staršev, zakonskih polovic, Vaših otrok in ne vem še koga, to boste že sami bolje vedeli.

Vzhodno od Uralskega gorovja se razprostira velik in lep kos zemlje, Azija imenovan, ki meri toliko in toliko kvadratnih kilometrov in ki šteje toliko in toliko milijonov prebivalcev. Azija je bila v kulturnem smislu in tisoč let (če ne še več) pred Kristusovim rojstvom zibel Evrope, zato je pa tudi Evropa manjša, ker je zibel vedno večja od deteta, in v tej zibeli se nahajata kot domači živali tudi slon in kamela.

Slon je zelo velik in tako težek, da lahko napraviš pet tisoč tri sto in sedem in dvajset verig iz njega. Pri slonu se ne čudimo toliko njegovim nogam, ki so bolj podobne stebnom, ne čudimo se malemu repiču, ne, čudimo se edino le njegovemu nosu. Narava ga je obdarila s tako dolgim nosom, kakršnega še ni dobil noben uradnik od svojega predstojnika. Njegov nos lahko primerjamo žepnemu nožu, ki ostri z manjšim rezilom svinčnike, ki reže z večjim kruh in sir, ki čisti s pilico nohte, ki odpira z odmaškom steklenice i. t. d. Slon tudi uporablja nos za vse mogoče stvari; nadomestuje mu žlico, roklo, orožje, brizgalnico, tipalnice. Če bi pa hotel kdo slona za nos voditi, zavihne ta takoj svoj nos. Dasi ima precej trdo kožo, se živčevno razdraži, in če ga koj ne potolažiš s košcem belih žemelj, kuha rilec najmanj

tri ure. Slonu štrnita iz ust (!) dva velika dolga zoba, ki mu služita menda samo za biljarjne kroglice in kot sedež akrobatom v cirkuzih in potujočih menearijah. Ko začneta slona boleti omenjena zoba, mu ne pomaga ne ricinovo olje, ne mrzli obkladki na noge, ne alkohol, niti odontina. Pri velikih zobeh je seveda tudi bolečina velika. V takih trenutkih ti spleza slon na velikanske palme, celo na strehe, kjer se ti zjoče, da se vali voda po žlebovih kakor ob času najhujšega naliva. Če streha količkaj pušča, ti plava vsa mobilija po vodi. Ker nima slon vratu, se ne more zavratno umoriti, zato je še najbolje počakati, da slon sam crkne, kar se zna zgoditi v isto do sto petdesetih letih.

Vzemimo sedaj drugo žival iz Evrope zibel, namreč **kamelo**. Tudi kamela je čudna žival. Vrat ima precej dolg, in ta vrat ji zavida vsak vino- ali pivopivec. Na hrbtu nosi dve grbi. Kamelo imenujejo tudi «ladjo puščave». Da bi se pa imenovale ladje «morske kamele», nisem še slišal. Kamela se napije vsakih štirinajst dni enkrat, takrat pa pošteno; hrani se z listjem, posebno v slast ji gredo datelji, iz katerih pa moraš odstraniti pečke, ker bi ji lahko zašla taka pečka v slepo črevo in tam povzročila unetje. Operacije slepega črevesa so vsekakor nevarne, a ljudje so sami krivi, ker gredo k zdravniku-ku-kinurgu in ne k zdravniku za očesne bolezni. Edino ta mora ozdraviti bodisi s posebnimi mazili, bodisi s primernimi očali ali naočniki slepoto omenjenega črevesa. Kamela je prišla tudi v literaturo. Dumas sin je spisal «Damo s kamelami», ki jo je dr. Ivo Šorli predstavil na slovenska tla. Kdor se hoče podrobneje seznaniti s to tujo domačo živaljo, naj si preskrbi navedeno damo z vsem njenim spremstvom. Knjigo naj pa bere skrivaj, ker se prištevajo kamele v naših krajih med luksuriozne predmete in se morajo plačati zanje posebni davki.

Sedaj pa v Afriko! V Afriki je mnogo zamorcev, nekaj piramid, par kolonij, reka Nil, gora Kilimančaro, puščava Sahara, zelo vroče in krogo in krog morje celo pri Suez-u. Slon, ki živi v Afriki, je manjši od prejšnjega, ker je tudi Afrika manjša od Azije. Iz istega vzroka ima tudi afrikanska kamela samo eno grbo.

Žival, ki daje Afriki poseben kolorit, je in ostane ptič noj. Dve dolgi nogi, malo trupelce s košatim perjem na perutih in repu, dolg vrat z glavo in slika je popolna. Ta ptič noj je zelo neumen. Da me pa ne bodo dolžili natolcevanja in obreko- vanja, hočem to trditev tudi dokazati: 1. noj vtakne glavo v pesek, da ga ne vidi človek, 2. noj se da udomačiti samo zato, da ga človek skube pri živem telesu in 3. noj žre vse po vrsti, naj mu prebavi želodec ali ne. Dva angleška raziskovalca Afrike, namreč Stanley (beri Livingstn) in Livingstone (beri Stenle) sta poznala noja zelo dobro. Eden med njima je opisal noja, lahko tudi nobeden med njima, iz vidika tretja točke tako-le: »Poglarjarju Tebeljku se crknil najlepši noj. Takoj nato je dal Tebelik odsekati dvema tisoč svojih podanikov glave. Prepričavši se o popolni nedolžnosti teh žrtev, je poslal svojo telesno gardo izkazovat nedolžnim obglavljenecem čast. Godba je zaigrala Tebelikovo himno, črni poglarjar je potolažil svojo črno vest, napovedal sosedu vojno in ga premagal. Prepričavši se, da tudi sosed ni zakrivil nojeve smrti, je razparal lastnoročno noja in dobil v njegovem želodcu: sedem navadnih kam- enov različne velikosti, štirinajst lasnic, ščetko za brke, kos »Schicht-ovega« mila, sedem in dvajset gumbov, dva para naram- nic, pet svinčnikov »Kohinoor«, osem starih peres, dva zastavna listka, pet guma- stih podpetnikov, tri in trideset žrebljev, steklen štamperl, dva svežnja zobotreb- cev in naprstnik. Noj je seveda moral crkniti. Da pa povzročajo malenkostni povodi take posledice, je menda že stara, pože- leznosrajčena navada v Afriki.

En skok čez Atlantski ocean in mi smo v Ameriki. Takoj maletimo na o- gromne črede našemu govedu podobnih parkljarjev, ki živijo sicer pod milim ne- bom, a so, ker se puste pasti, domače ži- vali. Iz teh bizonov ali turov pripravljajo Amerikanci poseben mesni izyleček. Pred vhomom v velikansko tovarno se posamezna žival iztehta; če je dovolj težka, gre v tovarno in pride na drugi strani že kot meso v zaprtih kovinastih škatlah črez sedem minut in pol zopet iz tovarne. Evropejecem tovarnarji ne do- vole vstopa v tovarno, odkar je izginil neokreten in debel Madžar neznanu kam. Na peruanskih Andah živi amerikanska kamela, lama imenovana. Amerikanci lju- bijo senzacije, zato pa nima njihova ka- mela nobene grbe, kar je skoro ne- verjetno. Kamela brez grbe! Ni čuda, da je lami lahkota smukniti skoza šivankino

ulho, zato se pa tudi tamošnji krivičniki ne boje za svojo bodočnost onkraj groba.

Dan se nagiblje, a nam treba še na se- ver. Kar z mano! Smo že na cilju! Ni li šlo hitro?! V severnih krajih traja dan pol leta in noč pol leta. Severjani se poslužujejo za domačo rabo posebne vrste jelena, ki združuje v sebi kravo, ovco, kozo in konja. Na severu je že mogoče, da se stisne toliko živali v eno samo, ker tam gori je mraz in v mrazu se živali rade stiskajo druga k drugi, še raj- ši se pa združi več živali v eno samo.

S severnim jelonom smo zaključili ino- zemce in z inozemci vse domače živali sploh. Precej jih je bilo! Mnoge med njimi služijo kot psovke, in iz tega vidika mi je bilo opisati domače živali. Če sta nisem točno oklenil začrtanega namena, naj mi bravci, posebno pa kleparski va- jenci iz uvoda oproste, ker naravnoslovna strast me je večkrat zgrabila tako, da sem pozabil le prerad svoje načrte. Kaj hočemo, vsi smo krvavi pod kožo!

Zaključek.

V »Našem Braniku« št. 31. sem bral sledeči dopis:

Iz Gorenje vasi. — Do sedaj še ni prišel nikak glas iz naše vasi v javnost. Ne mislite si, gospod urednik, da spimo spanje pravičnika, vedite, da bdimo in to celo ponoči, odkar so namreč obiskali drzni roparji posestnika Markiča p. d. Osojnika. Bilo je pred dobrim tednom. Nedelja je bila. Markič je stopil koj po kosilu v sosednjo občino, da se zmeni s svojim svakom glede krave, ki jo je nameraval kupiti. Gospodinja s hčerjo je šla v vas, pol ure hoda. Ik blagoslovu. Sinova sta jo pa mahnila na Klanec k veselici pevskega društva »Slavec«. Na domu, ki leži še precej na samoti, je osta- la stara mati sama. Sedela je v veži na stolčku in zlogovala povest iz »Kole- darja«. V tem se pojavijo pred njo tri moške postave in ji zagroze s samokreši zahtevajoč denarja in zlatenine. Kaj je hotela prestrašena ženica? Izročila jim je viso gotovino, nekaj stotakov, opravičila se, da je odnesel njen sin skono ves de- nar za novo kravo, dodala denarju še zlato žensko verižico, dva para uhanov, svoj poročni prstan in — kakor so bili prišli, tako so neznanci tudi odšli. V svoji naivnosti je hitela ženica za njimi, da jim pove, kje je skrita tudi zlata sino- va ura, na kojoj je bila prej v strahu po- polnoma pozabila, a o tolovajih ni bilo več duha, ne sluha. Izginili so kakor

bi jih bila zemlja požrla. Seveda se je takoj obvestila o tem dogodku baznja orožniška postaja. Vključno temu so roparji še vedno neznan. Skleparji iz tega dogodka kakor tudi iz raznih ropov po sosednjih farah, sodimo vsi, da se je utaborilo v našem okraju tajno društvo delomirznih roparjev, ki jih pa, žalibog, naši varnostni organi še niso mogli izslediti.

Istočasno je prinesel dnevnik «Stoga» te vesti:

Drzen rop ob belem dnevu. — Oglasil se je v našem uredništvu Stefan Klemenčič iz Potoka in izjavil: «Pred tremi dnevi se vozim s kolesom v mesto. Pri ovinku me ustavita neznan možakarja, vržeta me iz sedla, polastita se mojega kolesa, vzameta mi šest desetakov, uro, nožič in tobak, vsilita mi v roke potrdilo o brezplačnem sprejetju vseh teh predmetov in jo odkurita oba na mojem kolesu. Javil sem takoj vse orožnikom, a do sedaj še nista na varnem storilca». To je torej v štirinajstih dneh že tretji rop na istem mestu. Čas bi že bil, da se zganejo v to poklicani faktorji in izčistijo naš Avgijev hlev tega gnoja. V resnici mora delovati tajna organizacija, ki ima v svojih nepotrjenih pravih rop in krajo pod točko: namen društva.

Vlom v banko. — V večerajšnji noči so vlomili neznanj storilci v tukajšnjo Kreditno banko. Navrtali so blagajno in odnesli sedem in šestdeset tisočakov. Pustili so v banki svojo vlomilno orodje v skupni vrednosti približno enega stotaka, tako da je banka oškodovana za šest in šestdeset tisoč in devet sto. Ker je pa policija takoj jutraj zaplenila omenjeno orodje, se zviša bankna škoda zopet na sedem in šestdeset tisoč. Policija išče mrzlično drzne vlomilce, a batji se je, da se poizgube vsi sledovi za njimi. S tem čincem zaznanujemo že peti slučaj vloma, zato smo prepričani, da obstoja v našem mestu tajna pridobitna zadruga, ki se peča edino le z bančnimi posli.

× × ×

«Vi torej trdite, da ni vpisano društvo kleparskih vajencev v našem društvenem registru. Ste pa tudi, gospod oficial, temeljito pregledali register?»

«Ne enkrat, štirinjakrat gospod predstojnik! Dvakrat naprej in dvakrat nazaj. Vsa društva od leta 1867 dalje».

»Čudno! Prečudno! In vendar živi imenovan društvo, ker je krščeno s »Petrom Klepcem«, ker ima svoj odbor in svoj pečat. Pravil pa ni predložilo, za potrditev ni zaprosilo. Torej živi in deluje

tajno. Tajnim društvom, tajnim organizacijam in tajnim zadrugam smo pa napovedali najhujši boj! Sedaj veste, gospod oficial, kaj je Vaša dolžnost! Oglobite vse kleparske vajence! Ker so pa mogoče ustanovili društvo kleparski mojstri, ko so bili še vajenci, ker ni izključeno, da so ga oživotvorili kleparski pomočniki, ko so bili še vajenci, oglobite iz previdnosti mojstre, pomočnike in vajence! Mojstre z dvajsetakom, pomočnike z desetakom in vajence s petakom. V slučaju neizterljivosti seveda zapor! Povod globi lahko zamolčite. Poznam ljudi in prepričan sem, da se ne bo nobeden protivil plačilnemu povelju. Poročajte mi čez teden dni o tej zadevi!«...

Kakor je prorokoval gospod predstojnik, tako se je tudi zgodilo. Ne mojstri, ne pomočniki, niti vajenci se niso uprli plačilnemu povelju. Človek nikdar ne ve, kdaj se pregreši zoper policijske predpise. Oglobljenci so bili še zadovoljni, da niso poznali pravega vzroka in niti na um jim ni prišlo, pritožiti se iz strahu pred drugo stopnjo, ki bi znala postriti globo, izpremeniti jo v zapor ali pa združiti denarno globo in zapor v idiličen zakonski par. — — —

»No, kako je, gospod oficial, s kleparskimi vajenci? Ste že uredili zadevo?»

»Seveda, gospod predstojnik! Vsi so plačali! Celo vdova po nedavno umrlem mojstru Vogriču je plačala, da bi se rajnemu možu ne delale sitnosti po smrti.»

»Ali Vam nisem pravil?! Star uradnik sem in tekom let sem dodobra spoznal ljudi! Kaj menite, da imajo tajne organizacije samo kleparski vajenci? In čemu naj bi imeli samo kleparski vajenci tajno društvo? Z gotovostjo lahko trdim, da ne zaostajajo črevljarski, krojaški, zidarski, kovaški vajenci za kleparskimi! Oglobite torej vse po vrsti in v vsaki stroki vajence, pomočnike in mojstre! Tajne organizacije moramo iztrebiti!«....

Vsi so plačali molče. Po vzrokih, po povodu tudi to pot ni vprašal nihče. Zgodil se je skoro neverjetni slučaj, da je knjigoveški pomočnik sam prostovoljno podvojil odmerjeno mu globo. Je li hotel biti enak svojemu gospodarju, ali pa je imel tako črno vest, da se mu je zdela kazen prenizka? Sluga, ki je dostavljal plačilna povelja, je privabil že v šesti ulici mestnega stražnika k sebi v svojo osebno varnost in v varnost kopicajoče se vsote. Ko je prešteval oficial nabrani denar, je sklenil v srcu, da postane tudi on tako marljiv uradnik, kakršen je njegov predstojnik in da bo tudi on skušal snožnati ljudi. Tako spoznanje donaša blagajni novih virov, uradniku pa odlikovanja in službeno povišanje.

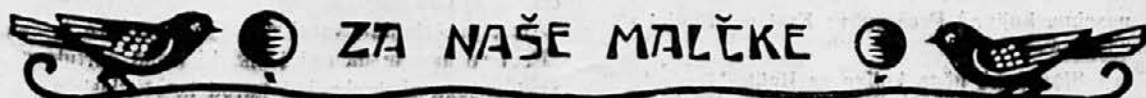
»Gospod predstojnik, vsi so plačali!« Tako je poročal tretji otrok oficial svojemu šefu. »Devet tisoč šest sto in pet in trideset! Toliko smo nabrali vsega skupaj!«

»Ali Vam ni pravil?! Star uradnik sem in tekom let sem dodobra spoznal ljudi! Denar je v tem slučaju stranska stvar. Glavno je, da sem s svojim nastopom uničil vsa tajna društva. Vedite, da so vse taine organizacije rak-rana na državnem telesu, ki jo more ozdraviti edino le takojšnja, temeljita operacija. Kdo

naju pa moti? Kdo neki trka? Naj le čaka pred vrati! Jaz hitim poročat višji stopnji o svojem uspehu! Ze zopet! Bodi! Svobodno!«

V sobo je stopil sluga. Strah se mu je bral z bledega obraza in jezik se mu je nekoliko zapletal.

»Gos-gos-gospod predstojnik! Neznani individui so danes ponoči vlomili v naš urad, navrtali blagajno in odnesli vso gotovino, ki sem jo tekom zadnjega meses-meseca tako marljivo zbiral skup-up-up-aj!« — — — (Konec.)

Z I M A.

Zima, zima — e, pa kaj je?
Če je zima, je to prav!
Zima, zima — ne boji se
nihče je, če je le zdrav.

Ven na prosto, kdor junak je!
Tam že mede mrzel sneg;
že zamedel je dolino,
vrt in log in hrib in breg.

Kaj pa more zima meni?
Kaj mi more, kaj mi sme?!
Samo nošek pordeči mi,
samo to je, to je vse.

Sestra Zorka, le ne oinčaj,
jaz bom zadaj, ti boš spred!
Videla boš, da se zgreješ,
čičkaj samo na ta led.

To železnica je živa —
to je dirka, to je let!
Z Bogom ptice, krlitice,
naš sedaj je celj svet.

Čika Jova - Gradnik: »Pisani oblaki.«

Iz naše književnosti.

Iz knjige Staroindijske pripovedke :

Žolna in lev.

Ko je nekoč lev obiral svoj plen, mu je konec kosti obtičal v grlu. Grlo je oteklo, lev ni mogel več jesti in strašne bolečine so ga mučile. Žolna si je ravno iskala hrane, ko je zagledala leva. Sedla je na vejo ter vprašala leva: »Kje pa te boli, moj dragi?« Lev ji je potožil. — »Rada bi ti pomagala, toda ne upam si poseči v žrelo, ker se bojim, da bi me požrl.« — »Ne požrem te, ne. Reši mi življenje!« — »Dobro,« je odgovorila žolna ter mu velela, naj leže na stran. Mislila si je pa: »Kaj, če bi me vendar hotel požreti?« Zategadelj je vtaknila levu med zgornjo in spodnjo čeljust palčico, tako da ni mogel zapreti žrela. Nato je zlezla v žrelo ter mu s kljunom izvlekla konec kosti. Kost je odpadla, žolna je s kljunom

odstranila palčico, zlezla iz žrela in sedla na vejo. Ko je lev ozdravel, je nekoč zopet žrl divjega bivola, ki ga je zalotil na paši. Tedaj je sklenila žolna, da ga preizkusi. Sedla je na vejo ter rekla: »Nekoč sem ti ustregla, dasi sem slabotna stvar. Pozdravljam gospodarja živali! Ali dobiti plačilo?« Lev pa je odvrnil: »Moja pijača je kri in divje je moje početje. To ti naj zadostuje, če pomisliš, da si bila v mojem žrelu in te nisem požrl.«

In ptica je odgovorila: »Kdor ni hvaležen za dobroto, ne donaša koristi. Oni, ki si mu storil dobro, pa se tega ne zaveda, ni tvoj prijatelj; ne žaluj pa radi tega in ne oštevaj ga, temveč oddaljši se tihotero ga pusti samega!«

Tako je govorila žolna in odletela.

Književnost in umetnost.

BIBLIOGRAF.

Novе knjige v Julijski Benečiji. V notici pod tem imenom smo zadnjič izpustili knjige »Socialne Matice«: 1. **Komunistični Koledar**, 2. **Leninovi govori**, 3. **Jože Pahor: Medvladje**, socialni roman. Dalje: **Anžlovar-Res: Visokošolski študij v Italiji**. — Pri J. Štoku je izšel: **Hišni prijatelj**. (V njem so objavljeni Kostanjevičevi spisi in ne bo posebne knjige.) **Prešernov: Krst pri Savici** (Nar. Tiskarna.)

Slovenske učne knjige za Italijo: Prvo berilo. — Drugo berilo. — Četrto berilo. — Peto berilo (Izide v kratkem!) — Fizika in kemija za meščanske šole I.—III. stopn. — Prirodopis za meščanske šole I.—III. stopn. — Male zgodbe sv. pisma. — Velike zgodbe sv. pisma. — Katoliški katekizem. — Zgodov. Italije.

»**Učiteljski Koledarček**« za l. 1922 (šele izide). **D. Godina: »Kako pridejo delavci in kmetje do blagostanja.**« 2. **Ferdo Kleinmayr: »Priročna slovnica ital. jezika.**« (Založba J. Štoka, Trst.) 3. **Ferdo pl. Kleinmayr: »Slov.-ital. in ital.-slov. slovar.**« (Založba J. Štoka, Trst.) Dalje: **M. Stepančičeva: Slovensko italijanski slovnici** (za Slovence in Italijane.) — Da izrazimo točneje, kaj je v tisku. Pri »Naši založbi«: **Ivan Pregelj: Plebanus Joannes**, roman; **France Bevk: Faraon**, novelé. Končno je že izšlo: **France Bevk: Pesmi**. — »**Burke in šaljivi prizori**«, od Vodopivca, ki so bile nekje omenjene, niso izšle po vojni. Nevezanim polam iz pred vojne je dala Narodna Tiskarna samo nov ovitek. To radi točnosti.

Listi v Julijski Benečiji. Od zadnjič je začelo izhajati zopet komunistično »Dejlo«, tednik. — (Zadnjič nismo naštevati niti hrvaških pisateljev in kulturnih delavcev Istre, niti izšlih hrvaških knjig, zato smo izpustili poleg »Naše nade« (mladinski list) tudi »Pučkega prijatelja« (politični tednik). Kadar bomo naštevati, kaj je dala hrv. Istra — in to se zgodi — gotovo ne bomo pozabili tega vrlega borca.)

Trije ljubdje. Nova kulturna revija, ki izhaja vsak drugi mesec v Ljubljani. V nji so zastopane vse tri panoge umetnosti. Urejujejo jo Marj Kogoj, Anton Podbevšek in Josip Vidmar. Naslovno stran je risal Fr. Kralj. Umeiške priloge imata brata Kralja in Venó Pilon. Glasbo ima Kogoj. Med sotrudniki v vezani in nevezani besedi so Vida Taufer, Skaličky, »Preuru, Cvelbar, Mellhar, Podbevšek, Ciril in Josip Vidmar. Več prihodnjič.

Kres. Prvi polletnik lista imamo pred seboj. Družinski list je to, ki ga izdaja »Svoboda« v Ljubljani in se je pod spretnim uredništvom razvil v res lep mesečnik, ki ne dela časti samo

organizaciji in delavcem, ki ga vzdržujejo, ampak naši kulturi sploh. Primer bodi lepa Cankarjeva dvojná številka, ki ima tako bogato in izbrano gradivo, kot ga nismo pričakovali. Tudi o tem listu, ki stane 20 din. na leto, bomo še govorili.

Drobiž.

Dva Gregorčičeva izreka.

Na nekem papirju smo našli med začetimi in zopet prečrtanimi verzi dva Gregorčičeva izreka. Prvi se nanaša na naš jezik, ki jasno očrtuje pogoj našega obstanka kot narod in se glasi:

Jezika pospešuj razvoj,
obstoja našega pogoj!

Drugi se nanaša na lego naše zemlje in na našo kulturno stopnjo:

Najskrajnji smo, najzadnji ne!

Narodno blago.

Skrita ura 'ma priti.

(Podmelec.)

Skrita ura 'ma priti
morbit lih nocoj,
nobeden prijatelj
ne pojde z menoj.

Moj oče n' moja mati
ostanejo tu,
moje truplo pa zasujejo
v črno zemljo.

Moja duša pa pojde,
kamor zaslužila bo:
Al' v vice, al' v peku
al' v sveto nebo.

Tam v vicalh so vročine,
tam v peklu je hedo,
jaz pa pojdem gor v nebesa,
tam gori je lepo!

Te čiste dušice
v nebesa gredo,
te grešne in te nemarne
tam v peklu gore!

Kob' biu jest poprej vedu,
kej na duša košta,
nisem greha biu delav,
ne žaliu Boga.

Kob' bi jest poprej vedel,
kak je v peklu hedo,
sem biv delav pokoro,
kje za zgrunfat ni blo.

Pa jaz nisem nič maru,
neč ahtu za to,
po nemarnem sem zapravo
mojo dušo in telo!

Zapisal Alojzij Filipič.

Vsebina triindvajste in štirindvajste številke:

LEPOSLOVNI ČLANKI:

Vampir. Povest. Spisal dr. Franc Detela. (Konec.)

V Smrlinju. Spisal N. Velikonja. (Konec.)

Domače živali. Spisal L. Koder. (Konec.)

PESEM:

Na večer včasih. (Anton Vodnik.)

ZA NAŠE MALČKE:

Po zimi. (Čika Jova Gradnik.)

IZ NAŠE KNJIŽEVNOSTI:

Iz knjige Indijske pripovedke: Žolna in lev.

TO IN ONO:

Književnost in umetnost: Bibliograf.

Trije labodje. Kres.

Drobiž. Dva Gregorčičeva verza.

Narodno blago: Skrita ura 'ma priti.

SLIKA:

Grad na Premu.

MLADIKA izhaja dne 15. in 30. vsakega meseca. Izdaja jo **Katoliško Tiskovno Društvo v Gorici**. — **Tiska Narodna Tiskarna v Gorici**. — Stane na leto 16 L, pol leta 8 L, četrletno 4 L. Denar se pošlje naprej. — Posamezne številke po 1 L. Za inozemstvo, tudi za Jugoslavijo, stane 20 L letno. Uredništvo in uprava je v ulici **Carducci 4**. Urejuje: **FRANCE BEVK**.

ČITATELJEM!

Naj čitatelji oprosté, da zadnji zvezek »Mladike« ni tak, kot bi sami želeli. Manjka mu slik, ki smo jih morali odložiti poleg drugih stvari, da smo zaključili letnik. Ostala nam je dopolnilo spisa »Križantema v gumbnici«, dr. Resovi spomini na S. Gregorčiča in še druge stvari, ki pridejo poleg novega, zanimivega gradiva v prvi številki, ki se že pripravlja, na vrsto. Naj oprosté čitatelji tudi zamudi lista; poskrbeli bomo, da takoj v začetku leta dohitimo zamudo, in bo list izhajal redno v lepši in povečani obliki. Enako tudi ni na platnicah običajnega drobiža i. t. d. Prihodnjic vsega v obili meri.

KAZALO (vsebina) bo radi tehničnih težkoč pridejano 1. štev. »Mladike«, ki jo dobé vsi naročniki. Naj za zdaj oprosté!

Listi.

»Čas«, znanstvena revija »Leonove družbe«, zvezek I., prinaša sledečo vsebino: I. Razprave: Dante kot pesnik. Prof. dr. Josip Debevec, Ljubljana. — Verske skrivnosti: Univ. doc. dr. Jan Fabljan, Ljubljana. — Rjeka: prof. dr. Binički, Senj. — Einsteinova teorija relativnosti: Engelbert Rakovec. — II. Iz našega kulturnega življenja: Uvod v filozofijo. Spisal dr. France Vebber. — Filozofija in sociologija. — Domoznanstvo. — Leposlovje. — Stenografija. — Iz kole-darske literature. — Nabožno slovstvo.

Čas, Letnik XIII. št. 2.: Prof. Pazzo Butrac: »Proff sadašnjem obliki parlamentarizma; dr. Lambert Ehrlich: »Prazgodovinski človek; inž. Dušan Serbec: »Misl o velepodjetju; dr. A. B.: »Narodovo zdravje v Sloveinji l. 1920.«

»Iz našega kulturnega življenja« je zlasti zanimiv in aktualen po dveh daljših razpravah dr. Al. Ušenčnika in dr. Jos. Srebrniča. Prvi razpravlja o »Dr. Ant. Mahnič in filozofiji sv. Tomaža Akvinskega« (121—130), drugi pa zavzema stališče »K problemu o rasi in veri v srbski prošlosti« (str. 130—141). Sledi pregled: »Rimske cerkve visoke šole« napisan od dr. J. T., ki bi zanimal vsakega izobraženca ter strokovneocene raznih publikacij iz domoznanstva, jezikoslovja in nabožnega slovstva. Zvezek zaključuje »Kulturne drobtine«.

Nove knjige.

Čika Jova-Gradnik: Pisani oblaki. Izdala Tiskovna zadruga. Knjiga je za mladino. Vsebuje mladinske pesmi.

Cankarjev zbornik. Izdala in založila Tiskovna zadruga. Uredil dr. Joža Glonar.

France Zbašnik: Pesmi. Izdala in založila Tiskovna zadruga. (Pesmi mladega, v vojni padlega pesnika.)

France Bevk: Pesmi. Gorica 1921. Samozaložba. Tisk tiskarne Tiskovnega društva v Kranju. Vežava knjigovoznice Jug. tiskarne. Klješji Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani. Knjigo je opremil akad. slikar Fr. Kralj.

Vida Jerajeva: Iz Ljubljane čez poljane. Ilustriral G. A. Kos. Izdala in založila Slovenska matica. (To so priporočljive pesmi za mladino.)

Staroindijske pravljice. Preložil Suhy. Ilustriral Plahy. (Pravljice so lepe in priporočljive.)

Umetniška trilogija. Alojzij Kreigher. Ljubljana 1921. Samozaložba. — (Tri enodejanke, zabeljene s satiro, ki odkrivajo del Cankarjevega umetniškega življenja.)

„Adrija“ čevlji

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici

Edino domače podjetje te stroke

izdeluje in ima v zalogi vedno 98 raznih vrst čevljev vseh velikosti in za vsak stan.

Čevlji našega izdelka so delani lično in trpežno, ter se za izdelavo rabi samo prvovrstno, lično in trajno usnje. Kaka druga primes je izključena.

Pazite na varstveno znamko, ki je vtisnjena na podplatu ali nadplatu.

Ako čevlji nimajo znamke, niso naš izdelek.

Varstvena znamka.

Čevlji našega izdelka se lahko naroče naravnost iz tovarne v Mirnu pri Gorici ali kupijo v naših prodajalnah: v Trstu, Via Rettori, št. 1 blizu magistrata, v Gorici, Corso Verdi 32, v hiši Centralne posojilnice.

Zahtevajte čevlje „ADRIJA“ pri vseh trgovcih. Trgovci so dolžni prodajati naše izdelke po od zadruga določeni ceni, pomnoženi za poštnino. Na zahtevo kupca morajo trgovci pokazati originalni, tiskani cenik „Čevljarske zadruga“.

V krajih kjer trgovci ne drže čevljev našega izdelka, se iščejo zastopniki v svrhu naročanja za privatne stranke. — Zastopniki dobe za svoje delo primerno odškodnino.

Zadruga je izdala, nov bogato ilustriran cenik, katerega pošlje na zahtevo brezplačno.

Vsi dopisi in naročila naj se posljejo na naslov;

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici.

MLADIKA V LETU 1922.

V novo leto stopamo. Ne bojimo se vabiti na naročbo, ker se zavedamo, da smo v polni meri izpolnili svoje obljube. Podali smo svojim čitateljem, kar smo največ in najboljšega mogli. Vemo sicer, da nismo zadovoljili vseh, ker to ni v človeški moči, toda vse pametne nasvete in ugovore smo in bomo vselej vpoštevali in izpolnjevali list do tiste popolnosti, ki bo v danih razmerah mogoča.

Ob ti priliki ne bomo znova razvijali svojega programa, ki je vselej le papir, program bodi življenje, žive potrebe, ki burkajo in razgibajo našo javnost. Treba nam je lista za družine naših preprostih ljudi in naše inteligence, treba je leposlovja, čtiva, ki plemeniti srce, poučnega čtiva, ki bistri um, kulturnih člankov, ki dajejo hrano onim silam, ki se dvigajo izpod trde skorje širokih plasti in hrepene po luči. Poleg tega ne moremo zametovati tistega drobiža na platnicah, ki krajša večerne ure in ki tudi ni brez haska. Skušali bomo tudi zanaprej streči na vse strani, vgoditi vsem zahtevam življenja in posebnih razmer, v katerih se nahajamo, izbirajoč pri tem najboljše gradivo, ki nam bo došlo.

Uvodno povest nam je napisal Ivan Pregelj, prinašali jo bomo skozi celo leto. Po snovi je nadaljevanje povesti »Otroci solnica«, ki je izhajala svoj čas v »Dom in svet«. — Alojzij Remec nam je dal tudi šegavo pisano povest »Andrej Košuta«, ki bo tudi izhajala celo leto in si bo gotovo pridobila obilo prijateljev. Poleg tega imamo mnogo manjših črtic. Naš urednik bo napisal za vsako številko kratko povestico iz bajnega sveta naših dedov, ki so živeli obdanj od samih strahov. Nekako pol med leposlovje in pol med poučno čtivo moremo tudi šteti spis »Brezna«, ki ga nam je dal Leopold Keber; v tem spisu bo ob kratkem vsa naša kulturna zgodovina, zabeljena s humorističnimi mesti.

Imamo tudi več kratkih prevodov iz ruskega, francoskega, hrvatskega, italijanskega in drugih slovstev.

Za poučni del imamo zanimive spise o italijanski literaturi, o Danteju (prof. dr. Budal), o Leonidu Andrejevu, Lojze Filipič nam je obljubil potopisne črtice iz Italije. Frančišek Pengov nam je poslal na-

ravoslovne črtice, v slednji številki bomo poleg tega predstavili tudi po en tuj narod s slikami in sploh važne članke o iznajdbah, odkritjih i. t. d. Tudi etični strani bomo posvetili več pozornosti kot doslej. Znamenite može naše preteklosti nam bosta orisala Venceslav Belé in dr. Joža Lovrenčič.

Glede pesmi bomo skrbeli, da bodo dobili čitatelji kaj več pripovednega. Med pesniki so nam dali obilo gradiva: Anton Vodnik, Stano Kosovel, Andrej Budal in drugi.

»Ženski svet« ima svojo posebno urednico in bo zavzemal več prostora kot doslej. Rubrika »Za naše malčke« bo prinašala pravljice, »Iz naše književnosti« nas bo seznanjalo z vsemi novimi pojavi v jugosl. literaturi, ki morejo biti vsakemu izobražencu znani. »Listek« bo povečal pažnjo poročilom o umetnosti, kritiki in vsem onim zanimivostim, ki jih je treba registrirati.

In platnice? Uganke, skrivalnica, kratkočasnice, satira, nove knjige, listi, po možnosti šah, zdravstvo, gospodinjstvo i. t. d. vse polno zabavnega in poučnega drobiža za dom.

Ne smemo pozabiti tudi kulturni del lista, v katerem bodo sodelovali naši najboljši delavci. Jasno je, da bo moral biti po tem programu list znatno obširnejši. To in pa dejstvo, da se je med letom tisk itak podražil, nas je prisililo, da smo morali zvišati naročnino za bore štiri lire, kar bodo dobili naročniki v popolnejši izdaji lista večkrat poplačano.

List bo dobil tudi novo opremo. Nove platnice nam je narisal g. profesor Špican, notranje je list opremil A. Bucik. Prepričani smo, da se bo mogel list glede opreme meriti z vsako jugoslovansko revijo.

Ne obljublamo več kot moremo dati. Mnogi so nam obljubili lepe prispevke, a dokler jih nimamo v rokah ne računimo nanje. Dali bomo, kar bo v naši moči, vi pa nas podpirajte z naročevanjem in nabiranjem novih naročnikov. List more uspevati le, če storé naročniki in uredništvo, vsak svojo dolžnost.

Zato vsi na delo! Prva številka novega letnika je že pred vrati!

»Mladika«.

Uganke.

VIZITKA.

(Priobčil Domen).

Ivan Grodnik

Kaj je ta mož?

ANAGRAM.

(Priobčil Domen.)

- 1 2 3 | ob morju je mesto :
držav oči obrača še vedno nase.
3 1 2 1 | če tak tvoj pogum je :
ne upaj na svobode čase.

BESEDNA UGANKA.

Iz naslednjih besedi zapomni si po **dve zaporedni** črki, ki ti dajo znan pregovor!

Sila, žito, zima, kres, brat, kepa, okno, Oger.

Rešitev glej naslednjo stran!

Popravki k povesti „V Smrlinju“.

stran :	stolpec :	vrsta :	mesto :	beri :
198	II.	8.	od spodaj mari	meni,
199	I.	31.	„ zgoraj enih	dveh,
214	I.	8.	„ spodaj frolja	frolja,
215	I.	21.	„ zgoraj vedala	vedala,
216	II.	10.	„ spodaj plot	pest,
232	I.	28.	„ spodaj nikdar	nikar.
233	I.	15.	„ zgoraj tukaj?	tukaj!
233	II.	10.	„ zgoraj pamét	zame.
233	II.	22.	„ spodaj frjulje	frjule,
278	I.	8.	„ zgoraj skoro	Moro,
278	II.	18.	„ zgoraj ad	da,
279	I.	24.	„ zgoraj Filcu	Žiznu.
279	II.	10.	„ spodaj In še, Nov odsta- vek : „In še....	
294	I.	6.	„ zgoraj mesto „romali s“ „romali otroci s“	
294	I.	18.	„ tabaka tobaka,	
294	II.	4.	„ spodaj žarjavica žerja- vica,	
331	I.	12.	„ zgoraj skakala stokala	
231	II.	26.	„ „ „ skupnega crk- njenega,	
232	II.	8.	„ zgoraj kuhinji gor. in dol. kuhinji,	
333	I.	11.	„ spodaj postrelite postre- liti,	
333	II.	6.	„ zgoraj zabeglo zaleglo,	
333	II.	10.	„ spodaj nezmernosti ne- marnosti,	
333	II.	1.	„ spodaj zgočo žgočo,	

334	II.	25.	od zgoraj odveze obveze,
334	II.	26.	„ „ šentjanžek šen- tjanževk,
335	I.	5.	„ zgoraj dala dela,
335	I.	26.	„ „ Paj Saj,
336	II.	14.	„ spodaj Kajru Jajru,
337	I.	1.	„ zgoraj saj kaj,
237	I.	3.	„ spodaj nakontam na- vrtam,
337	I.	1.	„ spodaj boš bo.

Popravljenе so samo one napake, ki spreminjajo histvo, druge naj blagovolijo popraviti čitatelji sami.

Nekaj za gospodinje.

Pranje s pomočjo pinjenega mleka. Radi nerabljenja rmeno nastalo perilo namočimo 3–4 dni v pinjenemu mleku, ga dobro izperemo in nato peremo kot drugo perilo. Madeže sadja, vina, da celo črnila odpravimo z lahkoto iz bele ali pisane tkanine s pomočjo gornjega sredstva. Zamazane dele namočimo 3–4 dni v mleku in jih nato dobro izplahnemo. Če madeži niso še popolnoma izginili, izperemo jih še z milom, oziroma zdrgnemo s sočno limono. Ta način snaženja naučugodneje vpliva pri madežih, ki so še sveži.

Snaženje volnenih odevj. Rastopimo 125 g belega terpentinsalmiakovega mila v 12 l gorke vode. Za snaženje belih volnenih odevj dodamo še 3 žlice boraxa, za pisanih pasprotno 3 žlice salmiaka, nakar iste v tej raztopini operemo, izplahnemo v gorki vodi in posušimo v senci.

Madeže sadja odpravimo iz belega perila na prav lahek način. Napolnimo precej veliko posodo z vrelo vodo, v kateri smo raztopili mnogo sode in držimo zamazane dele perila nad soparo. Madeži izginejo popolnoma, ne da bi bilo treba perilo še prati.

Istotako priporočljivo je takozvano žvepljanje. Nad zažganim žveplom razpne perilo z madeži sadja ali rdečega vina, da pridejo ž njimi v dotiko žvepleni plini, nakar dotična mesta v vodi dobro izplahnemo. Gornje madeže snažimo lahko tudi na ta način, da jih dobro namažemo z glicerinom, ki ga čez nekaj časa v mlačni vodi dobro izperemo.

Izšle so:

France Bevk PESMI

vez. L. 4'50. Broš. L. 3'50.
Dobé se povsod.

Skrivalnica.

Kje je

zamorski

kralj?

Rešitev ugank.

REŠITEV VIZITKE.

Vinogradnik.

REŠITEV ANAGRAMA.

Trst
strl.

Rešitev besedne uganke.

Sila, žito, žima, kres, brat, kepa, okno,
Oger.

Laž ima kratke noge

PESEM O KMETU.

»Moja mlada njiva,
z čim naj te posejem,
kar je zrn v liranu
lahko vse preštejem!«

Bog pa preko njive
blagoslov razlil je:
kar iz nič ie vzraslo
težko, zlato bilje.

»Moja mlada njiva,
kaj bi zrnje tvoril:
Saj bo z blagoslovom
Bog te spet porosil!«

Drugi so sejali —
v sensi on posedal;
ko so drugi želi,
je debelo gledal.

Franc Zbašnik, iz knjige »Pesmi.«

PAVEL NETZBANDT

OTVORITEV ZOBOZDRAVNIŠKEGA ATELJEJA

SPREJEMA OD

9-12, 14-17

GORICA

UL DANTE 12-PT

**Goriška zveza gospodarskih
zadrag in društev v Gorici**

registrovana zadruga z omejeno zavezo

**v Gorici, Corso Verdi 32,
I. nadstr.,**

**uraduje vsak delavnik od 8. do 14;
stranke se sprejemajo le do poldneva.**

ŠIRITE

„MLADIKO!“

Andrej Mavrič, krojač in
trгоvec v
Gorici, Gosposka ulica 11 (Via Carducci),
se najtopleje priporoča slav. občinstvu v
mestu in na deželi, posebno pa preč. du-
hovščini, za obila naročila, katere izvršuje
točno in po znižanih cenah. — — —

Veletržca z vinom

BRATA ABUJA GORICA

Via S. Antonio 4 in na Kornu št. 8 (prej Kaučič)

prodajata na debelo

navadna : vipavska, istrska, briska, dalmatinska, furlanska
in italijanska vina ;

fina vina in šampanjce v butilkah, maršalo ;

raznovrstne likerje, kakor : Fernet Branca, Cognac ;

razna žganja (tudi na drobno), Vermouth in špirit.

M. Krainer

VELIKA ZALOGA MANUFAKTURNEGA BLAGA
Na drobno ○ Na debelo.
GORICA, VIA RASTELLO 34-37.

Voljeno in bombažasto sukno
za moške in ženske.

Velika izbira perila, šifona, raznovrstnega platna za rjuhe, brisač vsake vrste, serviet, belih in barvanih namiznih prtov vsake velikosti, žepnih robcev, volnena, bombažastega in sukanega blaga za blazine, volnene in bombažaste odeje, bele in barvane posteljne prevlake, z volno napolnjene in s klotom raznih barv, volnenim porhatom, zefirjem, etaminom in batistom prevlečene odeje.

Velika izbira
potrebščin za krojače
in šivilje

Obleke za moške, dame in otroke.
Bele in barvane moške srajce in
spodnje hlače.

Sprejemajo se tudi umerjena naročila oblek in perila za moške, dame
in otroke.

št. 14!

Pazite na staro
slovensko tvrčko

Oglejte si pred nakupom veliko zalogo vsakovrstnega pohištva, v kateri je

nad 100 kompletnih sob
priprostitih in najfinejših.

Kompletne spalnice od 1000 Lir naprej.
Za obilen obisk se priporoča

Anton Breščak

Via Carducci 14 (Gosposka ulica).

št. 14!

Pazite na staro
slovensko tvrčko

PODRUŽNICA

Ljubljanske kreditne banke

:: V GORICI, ::

Corso Verdi „Trgovski Dom.“

**** Telefon št. 50. ****

Brzojavni naslov:
Ljubljanska banka.

Delniška glavnica
SHS kron

50 MILIJONOV.

CENTRALA:

LJUBLJANA.

Rezerva SHS
kron

45 MILIJONOV.

PODRUŽNICE: Brežice, Borovlje, Celovec, Celje,
Maribor, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po 4%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — **Izvršuje** vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantnejše.

Uradne ure za občinstvo 8 $\frac{1}{2}$ —12 in od 3—5.

Ob sobotah popoldne, ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.